

בערטהאלד

שריפטגיסעריי
און מעסינגליניע פאבריקן
אקציענגעזעלשאפט

בערלין בעל-אליאנס-גאס
לייפציג + שטוטגארט + וויען און ריגא

Die Drucklegung dieses Katalogs erfolgte in unserer Hausdruckerei

LEIPZIG

P R E F A C E

This catalogue of Hebrew and Jewish Types the first of its kind should redress a great deficiency hitherto existing in Hebrew printing matters. The catalogue contains not only the types but also numerous specimens such as might be employed for books and fine printing. It is a collection of specimens for the Hebrew typographer intended for facilitating to him the connection with the western art of printing.

During my long years' activity as owner of the type-foundry Joseph Tscherkassky in Kiew I had no chance of carrying out the long entertained idea of perfecting the Hebrew types. Only by assistance on the part of the firm H. Berthold A.-G. the largest type-foundry in the world I was able to realize my plans to this great extent.

It took me long years' toilsome preparatory work to examine the Berthold stocks of Hebrew types with the aid of leading Jewish type experts and typographers and I hope I have found the best and most perfect as regards shape and technical make.

As it is a mere duty to me to thank the Directors Dr. Jolles and Erwin Graumann for their many literary and technical advices, I put the photos of these gentlemen at the head of this book.

The date of publication is the day when Dr. Jolles celebrated his 25 years' jubilee as Director.

Joseph Tscherkassky

Berlin, 5th April 1924

Manager of the Oriental Department of the
Type-Foundry H. Berthold AG.

Z U M G E L E I T

Der vorliegende Katalog hebräischer und jüdischer Schriften, der erste in dieser Art, dürfte eine große Lücke ausfüllen, die im hebräischen Druckwesen bisher bestanden hat. Der Katalog enthält nicht nur die Schriften selbst, sondern auch zahlreiche Beispiele, wie sie in Büchern und Feindrucken verwendet werden können. Er ist eine Vorbilder-Sammlung für den hebräischen Typographen, dazu bestimmt, ihm den Anschluß an die abendländische Buchdruckerkunst zu erleichtern.

Während meiner vieljährigen Tätigkeit als Inhaber der Schriftgießerei Joseph Tscherkassky in Kiew hatte ich nicht die Möglichkeit, den von mir gehegten Gedanken der Vervollkommnung der hebräischen Druckschriften auszuführen. Erst durch die weitgehende Unterstützung der Firma H. Berthold A.-G., der größten Schriftgießerei der Welt, kam ich in die Lage, meine Pläne in großem Umfange zu verwirklichen.

In jahrelanger mühsamer Vorarbeit habe ich die Bertholdschen Bestände an hebräischen Schriften mit Hilfe erster jüdischer Schriftkenner und Buchdrucker durchgesehen, und ich gebe mich der Hoffnung hin, in Formen wie in technischer Durchführung das denkbar Beste und Vollkommenste gefunden zu haben.

Ich glaube nur einer Dankespflicht zu genügen, wenn ich für die vielfältige literarische und technische Beratung seitens der Direktoren Dr. Jolles und Erwin Graumann diesem Werke die Bildnisse der genannten Herren voransetze. Das Datum der Veröffentlichung ist der Tag des 25jährigen Direktions-Jubiläums des Herrn Dr. Jolles.

Joseph Tscherkassky

Berlin, den 5. April 1924

Leiter der Orientalischen Abteilung der
Schriftgießerei H. Berthold AG.

Dr. Folles

BERLIN - DIRECTION

פ א ר ו א ר ט

ער קאמאלאג פון העברעאישע און יידישע שריפטן, וואס איז דער ערשטער אין אזא ארט, זאל אויספילן א גרויסן חסרון וואס איז ביז אהער באשטאנען אין יידישן דרוק. דער קאמאלאג אנטהאלט ניט בלויז שריפטן, נאר אויך א סך ביישפילן ווי מען זאל די שריפטן באנוצן אין ביכער און פייע דרוקארבעט. דאס איז א זאמלונג פון מוסטער ארבעט פאר דעם יידישן און העברעאישן דרוקער, כדי צו פארבעסערן דעם געשמאק פון דער קינסטלערישער דרוקארבעט.

אין די לאנגע יארן וואס איך האב געארבעט אין מיין שריפטגיסעריי אין קיעוו האב איך מעכניש ניט געהאט די מעגליכקייט צו פארפולקאמען די יידישע דרוקשריפט. ערשט הודך די שטיצע פון דער פירמא בערטהאלד א-ג., די גרעסטע שריפטגיסעריי אין דער וועלט, איז מיר מעגליך געווארן דאס אויסצופירן ווי עס איז דא אנגעוויזן אין דעם קאמאלאג.

אין יארנלאנגער, שווערער ארבעט האב איך דורכגעזעען די שריפטן פון בערטהאלד מיט דער הילף פון די בעסטע קענער פאר יידישער שריפט און דרוק, און איך האף, אז איך האב געפונען די בעסטע פארמען, סיי אין מעכנישער סיי אין עסטעטישער הינזיכט.

אלס דאנק פאר די פיל ליטערארישע און מעכנישע עצות פון די דירעקטארן ד"ר אסקאר יאלעס און ערווין גראומאן גיב איך דא וייערע בילדער. דער מאג אין וועלכן דער קאמאלאג ערשיינט איז דער מאג פון 25 יעריקן זיבילעאום פון ד"ר אסקאר יאלעס אלס דירעקטאר.

יוסף משערקאסקי

אנפירער פון דער אריענטאלישער אפטיילונג
דער שריפטגיסעריי ה. בערטהאלד א-ג.

בערלין, 5 אפריל 1924

George J. Amos

BERLIN

تمهيد و توضيح

دفتر النماذج، هذا الذي نعرضه على الانظار و الاختبار، والمشمول على حروف عبرية، والذي هو اول «كأنالوج» من هذا القبيل، يتم الفائدة لاهل الطباعة، ويملاً فراغا بقى الى الآن في هذه الصناعة. ولا يحتوى هذا الدفتر على الحروف البسيطة فحسب، بل انه يشتمل ايضا على امثال كثيرة لما يمكن ان يستعمل في المكتوبات والمستنسخات المزوقة، والمطبوعات المؤثقة. فهو دليل لطابعى الكتب العبرية يرشدهم الى توخى تجميل الطبع بطرق التزيين والتزويق الغربية، ويسهل لهم القيام بذلك التجميل. لم اتمكن في اثناء اشتغالى بادارة مصنعى الخاص بصب الاحرف في كييف - وهو المصنع المدعو باسمى فى الروسية - من انفاذ مرادى فى اكمال تحسين الطباعة العبرية بتحسين حروفها، و لكننى بفضل المساعدة الكبيرة التى امدتنى بها شركة ه. برتهولد المساهمة - وهى اكبر شركة فى العالم لصب الاحرف المطبعية - تمكنت من التوصل الى تحقيق ماآرنى فى هذا التحسين الذى حصلت فيه على نتائج عظيمة. ولقد قضيت مدة اعوام فى فحص اللوازم المطبعية العبرية الموجودة لدى الشركة و فى تحسينها، مستعينا فى هذا العمل الصعب بخبراء ذوى كفاءة عالية فى الامام بشئون الاحرف العبرية و مقتضيات الطباعة اليهودية، و انى آمل ان تتأكد لدى اهل الطباعة صحة اعتقادى لتوصلى الى احسن ما يمكن ان يدرك من جهة حسن الاحرف و حصولها على الشروط الفنية.

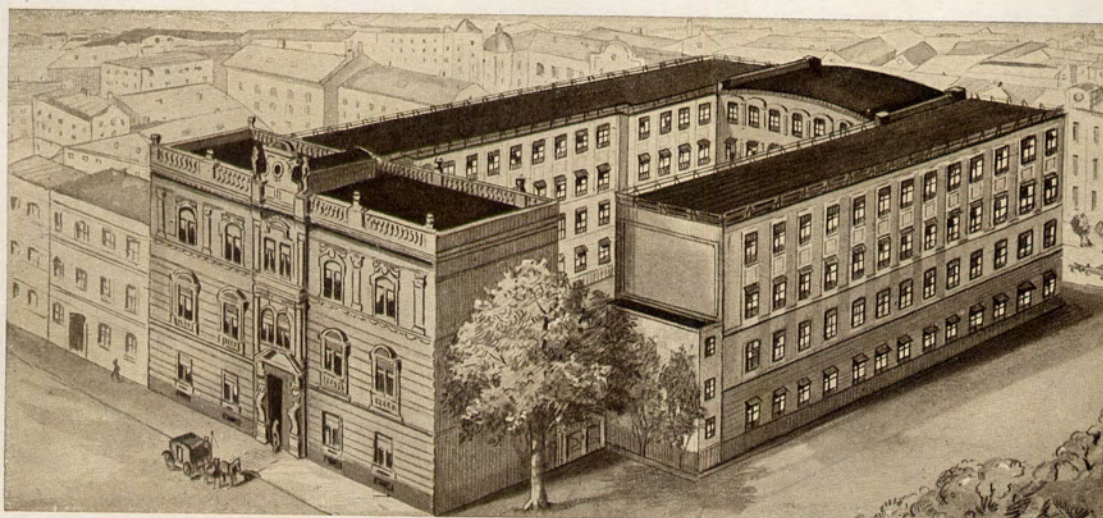
و انى لارى من واجبي شكر جنابى المديرين الدكتور يوللس وءاروين جراومان اللذين اضع فى هذا الدفتر صورتيهما تقديرا لآرائهما الادبية والفنية القيمة التى تفضلا بامدادى بها. و يسرنى ان يكون تاريخ نشر هذا الكأنالوج تاريخ اليوم الخامس والعشرين لذكرى لتولى الدكتور يوللس مقاليد الادارة.

يوسف نركاسكى

القائم بادارة القسم الشرقى فى شركة ه. برتهولد المساهمة لصب الحروف المطبعية.

برلين، ٥ أبريل سنة ١٩٢٤

WIEN

ה ק ד מ ה

קמלוג הזה של אותיות עבריות, הראשון במינו, בא למלאות חסרון גדול במעשה הדפוס בישראל עד היום. בקמלוג שלפנינו נכנסו לא אותיות בלבד אלא אף כמה וכמה דוגמאות של הפוס הדור ומזיפה ומעוטר, להראות כיצד ראוי להשתמש בהן בספרים ובשאר דברים שברפוס. והרי זה אוצר של משלים ודוגמאות למדפים העברי, להקל עליו להתקרב ליפיותה של מלאכת הדפוס המצויה בעמי המערב.

בכל אותן השנים המרוכות שהייתי עוסק בבית יציקת האותיות שלי בקיוב לא הגעתי לבצע את משאת נפשי מאז — לשכלל את צורת הדפוס העברי. עד שבאתי בדברים עם הפירמה של ברתולד, בעלת בית יציקת האותיות הגדול שבכל העולם, ובסיועה עלה בידי להביא את מחשבת לבי לידי מעשה, ובמדה מרובה.

ביגיעת שנים רבות בחנתי את אוצרות האותיות שבבית יציקתו של ברתולד, בסיועם של מומחים לאותיות ולמעשה הדפוס, ואני מקוה שעלה בידי למצוא את המשובח ואת המשוכלל ביותר בין בצורות ובין בשמוש הטכני.

וכדי להחזיק טובה לדירקטורים שבבית יציקתנו, לד"ר אוסקאר יולס ולמר ארווין גראומאן שעמדו לימיני בעצותיהם הטכניות והספרותיות, אני נותן בתחלת הקמלוג את תמונותיהם. והרי יום צאת הקמלוג מן הדפוס חל ביום חצי היוכל, יום מלאות עשרים וחמש שנה לעבודתו של מר ד"ר אוסקאר יולס כדירקטור.

יוסף משרקסקי

מנהל המחלקה האוריינטלית
שבבית יציקת האותיות של ה-ברתולד
חברת מניות

ברלין, 5 אפריל 1924

STUTTGART

P R E F A C E

Le catalogue présent, de caractères hébreux et juifs, le premier dans son genre, est appelé à combler une grande lacune qui s'est manifestée jusqu'ici pour l'impression de l'hébreu. Ce catalogue ne contient donc pas seulement les différentes sortes de ces caractères mêmes, mais renferme également de nombreuses applications, telles qu'elles peuvent être utilisées pour l'impression des livres et autres impressions de luxe. Il représente un recueil de modèles et exemples pour le typographe hébreu, et est destiné, en même temps, de lui faciliter le raccord avec l'art typographique des pays occidentaux.

Pendant les longues années de ma profession, comme propriétaire de la fonderie Joseph Tscherkassky, à Kiew, je n'ai pas eu la possibilité de mettre en pratique l'idée que j'ai poursuivie depuis longtemps, c'est à dire, de porter mes efforts à la perfection des caractères hébreux, et c'est seulement par l'appui efficace de la maison H. Berthold A.-G., la fonderie la plus importante du monde, que j'ai été à même de réaliser mes projets dans une vaste ampleur.

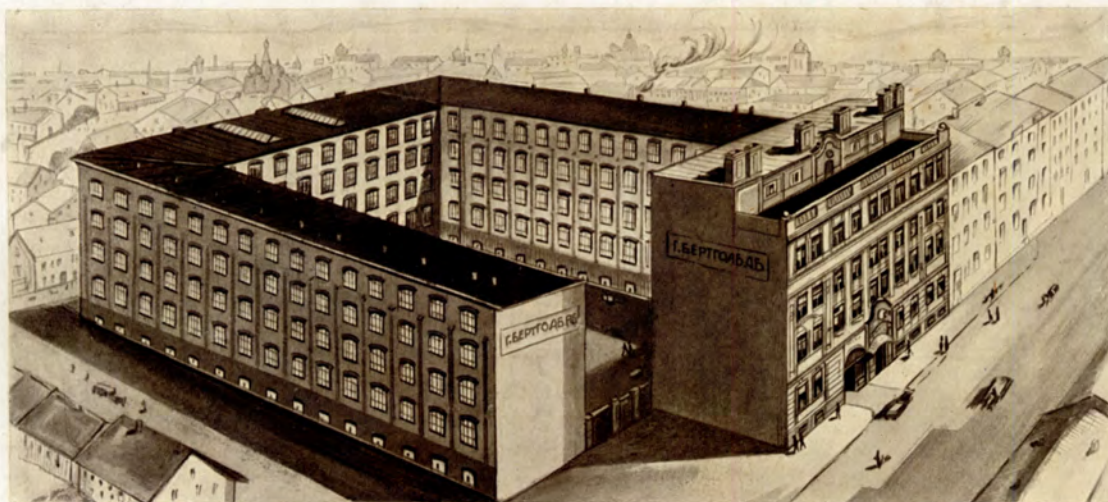
Par un laborieux travail préparatoire durant de longues années, avec l'aide d'hommes du métier les plus qualifiés pour la langue, et des imprimeurs juifs, j'ai révisé les caractères hébreux des fonderies H. Berthold A.-G., espérant avoir trouvé la solution la plus heureuse, tant pour les formes des lettres mêmes, qu'au point de vue technique.

Je crois d'autre part ne pas pouvoir mieux répondre à mon devoir de reconnaissance envers les Directeurs, MM. Dr. Jolles et Erwin Graumann, pour leur précieux concours, tant littéraire que technique, à l'édition de cette œuvre, qu'en présentant leurs portraits en première ligne. La date de l'édition est celle du 25e anniversaire du Directeur, Mr. Dr. Jolles.

Berlin, le 5 Avril 1924

Josef Tscherkassky
Chef de la Section Orientale des fonderies
H. Berthold A.-G.

PETERSBURG

DO ŁASKAWEJ WIADOMOŚCI

Przedłożony katalog czcionek hebrajskich i żydowskich jako pierwszy w swoim rodzaju, winien zapelnąć lukę, która dotąd dawała się odczuć w hebrajskim drukarstwie. Katalog ten przedstawia nie tylko same czcionki lecz także liczne przykłady jak je można stosować w książkach i lepszych robotach drukarskich. Stanowi on zbiór wzorów dla hebrajskiego drukarza, który mu ma umożliwić przystosowanie się do nowoczesnej europejskiej sztuki drukarskiej.

W czasie długoletniej mojej czynności jako właściciel odlewni pod firmą Józef Tscherkasski w Kijowie, nie miałem sposobności do przeprowadzenia od tak dawna upragnionego zamiaru udoskonalenia hebrajskich czcionek drukarskich. Dopiero dzięki silnemu poparciu firmy H. Berthold T-wo Akc., będącej największą odlewnią czcionek na świecie, udało mi się zrealizować moje plany w wielkich rozmiarach.

W długoletniej pracy przedwstępnej, przy pomocy wybitnych znawców czcionek żydowskich i drukarzy, zbadalem zasoby hebrajskich czcionek Bertholda i mam nadzieję, że to, co wprowadziłem, jest pod względem technicznego wykonania najdoskonalszem i najzupełniejszym.

Sądzę też, że spełnię tylko obowiązek wdzięczności za wielostronną poradę literacką i techniczną, której mi nieskapili dyrektorowie Dr. Jolles i Erwin Graumann, podając ich portrety na czele tego dzieła. Dniem publikacji jest dzień obchodu 25 letniego jubileuszu dyrektora Dra Jollesa.

Józef Tscherkasski

Berlin, 5 Kwietnia 1924

Kierownik oddziału pism hebrajskich odlewni
H. Berthold T-wo Akc.

יוגנט באוועגונג
פאר קולטור און
בילדונג • חיפה

פון אונטן ארויף מוז די גע-
זעלשאפט געבויט ווערן /
אויף דעם מאטעריעלן יסוד
פון געברויך / ערשט דאס
וויכטיגסטע / עסן-טרינקען
וואוינען-שלאפען-קליידונג
און באהייצונג / דאן דאס
אמת'ע: די דורכדרינגונג
פון דער נוצליכקייט מיט
דער מענטשליכער לעבנס-
אנשוואונג; צום סוף אלס
קרוין די פון זיינעם ווילן
זעלבסט באצוועקטע שיינ-
קייט, דער שפיץ אויף דעם
טורם פון דער געזעלשאפט.
א חוץ דער ארבעט געהערט
אויך צום לעבן דער לעבנס-
גענוס ווי נאטור, קונסט און
ווייטערע בילדונג - דאס
וואס די קולטור באשאפט.

דער פאריין האט זיך געשטעלט פאר אנ'אויפ-
גאבע צו באקענען זיינע מיטגלידער מיט דער
שיינקייט פון דער נאטור, דורך דעם לערער
ד"ר ראזענוויין וועלכער האלט ביי אונז אין
פאריין לעקציעס איבער נאטור-וויסנשאפט.
אויך האט דער פאריין אדראמאטישע גרופע
וועלכער וועט אין דער צוקונפט אויפפירן

שריפט פראנק-ריהל, אקסידענץ-שמוק-
סעריע 138R מעסינגליניען איינפאסטונג

דודי צח כעורב:
 ואדום דגול עניו כיונים
 מרבבה: ראשו על אפיקי מים
 כתם פז קוצותיו רוחצות בחלב
 תלתלים שחורות יושבות על מלאת:

שריפת מירימ, ראמועס-וויינגעטן סעריע 170 אקסידענץ-
 שמוק-סעריע 138R, ראנד און האלב-קרייו מעסינגליניען

קאטאלאג

די אויסשטעלונג פון די אויסגעצייכענסטע
סקולפטורן פון די בעסטע יידישע קינסטלער,
וועלכע קומט פאר אין די מארמאר-זאלען.

פראטעקטאראט
פראפ. זילבערשטיין
ירושלים

שריפט פראנק-ריהל. אייבן פלאקעט-
וויגנעטע Nr. 6257 אונטן ראמועס-
וויגנעטן. ארום מעסינגליניען Nr. 819

אידישער קונסט-אווענט

א לוסטיג פראגראם

הומאריסטישע פאראדיעס, פאלקס-לידער, ראד-מאנסן, שארושן, קופלעמן, דועמן, מערצעמן, צור-זאמענגעשטעלט פון אלע ארטיסטן. גרויסער כאר.

אינים זאל «פילהארמאניע»

שריפט מרובע און מאגאליט, מעסינג איינפאסונג-ליניען, פלאקעטע-ווינגעטע, Nr. 86293, רעמסס-ווינגעטן

שריפט מרובע, רעמסס-ווינגעטן,
 מעסינג איינפאסונג-ליניען

ספר תהלים

פריו יתן בעתו
ועלהו לא יבול וכל
אשר יעשה יצליח.
לא כן הרשעים כי
אם כמוץ אשר
תדפנו רוח. על כן
לא יקומו רשעים
במשפט וחטאים
בעדת צדיקים, כי
יודע יי דרך
צדיקים ודרך רשעים
תאבד.

אשרי האיש אשר
לא הלך בעצת
רשעים ובדרך
חטאים לא עמד
ובמושב לצים
לא ישב, כי אם
בתורת יי חפצו
ובתורתו יהגה
יומם ולילה.
והיה כעץ שתול
על פלגי מים
אשר

שריפט פראנק-ריהל, ציראט-סעריע, Nr. 127 R,
פלאקעטע-צירשטיקער סעריע, 669 רעמסס-ווינגעטן

האנו 878

טעלעפאן:

יוסף אברהאמזאן

בוימשול, זאמענצוכט און האנדעלס-גערטנעריי
שארלאטענבורג
אויגסבורגער-גאס עקע פאזאנען-גאס

לשנה טובה תכתבו!

צום אנהוב פון נייעם יאר ערלויב איך מיר זיך ווענדן צו אייך
מיט דער ביטע, דאס ביים איבערגעפן אייערע באשטעלונגן זאלט
איר געדענקן אין דער פאקאנטער לייסטונגספעאיקייט פון מיין
הויז, וועלכעס בלייבט שטענדיג טריי אייער וואונש צו פאר-
וירקליכן. פאר אייער איבערגעגעבענקייט צו מיר דאנק איך
אייך זעהר און חתמ'ע הויכאכטונגספאל

יוסף אברהאמזאן

שריפט פראנק-ריהל, ווינגעטן-סעריע Nr. 724 131 G
איינפארביק, מעסינג איינפאסטונג-ליניען

שנה בשבת תענוג – הכל מודים; לרבות מניקה לבנת-הגלגלת ברפתה על מצע קני-קש זהבהבים, ליד עביט מלקק וגוי.

בדיצה-קפיצה יצאה לרה החבריה החוצה לשחק. ומי זה היה האחרון שבחבורה? – וכו'.

מה הילדים נשאו קול, לחלל הפתח בשרו? – «סבתא, סבתא באה!» אפס ברדתה את השלגית שבילה הקטנים חסמו: אלינו.

אמנם היו במחזור-אידיליות זה, בצורתו הראשונה, מגרעות ציוריות, סרוסי-סגנון ושעתה, בדפוס, נתקנו כמעט כולם; אבל ברור היה: לפני עומד סופר בקומתו שלו ובצביונו שלו, כשרון שהגיע לפרקו, המדבר אל הקורא וכו'.

שריפט פראנק-ריהל, אקסידענץ-שמוק סעריע 138 R מעסינג איינפאסונג-ליניען, רעמסט-ווינגעטן

יעקב ובנו יוסף

אלה תלדות יעקב: יוסף בן-
שבע-עשרה שנה היה רעה

את-אחיו בצאן ויבא יוסף את-דבתם
רעה אל-אביהם: וישראל אהב את-
יוסף מכל-בניו כי-בן-זקנים הוא
לו ועשה לו כתנת פסים: ויראו אחיו
כי-אתו אהב אביהם מכל-אחיו
וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלום:

ויראו אתו מרחק ובטרם יקרב
אליהם ויתנכלו

להמיתו: ויאמרו איש אל-אחיו הנה
בעל החלמות הלזה בא: ועתה לכו וגו'.

וישב ראובן אל-הבור וכו'.

קטעים מ"ספורי המקרא" חלק ראשון.

שריפט פראנק-ריהל, רעמסס-וויגנעטן
פלאקעטע-וויגעטע 86289

טרעפפונקט
פון רוסישע
אידן

לייב בלום

דער פארנעמסטער רעסמאראן איז
ווידער געעפענט געווארן. א ערשט
קלאסיגע אידישע קיך אינטער דער
אויפזיכט פונ'ם ראבינער דר. בערג

שריפט מרובע און מאגאליט, וויגנ. R 6045 אקסיר
דענץ-שמוק סעריע R 138 מעטינג איינפאסונג-ליניען

ניי ערשינען!

פארלאג «נאטור»

דאס וויינרייכע רהיינלאנד

געשיכטע און געאגראפיע

פון פראפעסאר דר. אלפרעד בערגעמאן

אס לאנד פון וואסקן-וואלד, וואס איז מיט וויינטרויבן באוואקסן און געקרוינט פון די הערליכסטע שלעסער, איז דער שענסטער און רייכסטער טייל פון דער רהיין-פראווינץ. דידעס-היים, פארסט און וואכנהיים דאס זיינען די וועלט-בארימטע איידעלסטע וויינמארקן. דא באווייזט דער מאנדעלבוים מיט זיין ווייסן און דער פירזיכבוים מיט זיין ראזן שפראצן דעם פרילינג, און ביידע ברענגען רייכע פרוכטן. די איידעלע קאסטאניען-וועלדער לאזן פאלן אום הערבסט זייערע רייפע, פיינשמעקענדע פרוכטן צו דער ערד און דאס ברענגט דעם גאנצן שטח אין א רויטן און געלבן אויסזעהן. אום זומער אבער, ווען די תבואה איז רייף, און דער וואנדערער שטייט אויף די בערג און קוקט נאך מעריב, אויף די פרוכטבארע פעלדער פון דער רהיין-געגענד, האט ער דעם איינדרוק, אז דאס גאנצע לאנד איז באזייט מיט גאלד. די פרעכטיגע דערפער מיט זייערע מאלע-רישע גאסן בארייכערן די שיינקייט פון דער נאטור.

שובי שובי השולמית שובי שובי ונחזה בך:
 מה תחזו בשולמית כמחולת המחנים: מה
 יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים: אני לדודי
 ועלי תשוקתו: אל תראיני שאני שחרחרת
 ששזפתני השמש: מי יתנך כאח לי יונק שדי
 אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי:

שריפט מיריאה, פלאקט-וויגנעטע 6293 B אקסידענץ-
 שמוק סעריע R 138 ראמועס-אירנאמענטן סעריע K 170

ארג

אריענט-רייזע-געזעלשאפט

ווער פון אונז אייראפעער האט נישט אמאל געהאט דעם ווילן אנצוקוקן די אלטע ביב-ליש-היסטארישע שטעט אין אריענט? דורך דעם נייעם אויסגעפונענעם קבר פון דעם קעניג תות-אנך-אמון איז דער ווילן צו אזא רייזע נאך שטארקער געווארן. די שטערונג-גען פון שוף-פארקער און די גרויסע הוצאות מאכן דאס פאר אונמעגליך. אונזער געזעל-שאפט האט מיט דער אונטערשיצונג פון עקספרעס-רייזע-געזעלשאפט באשלאסן דעם רייזע-פארקער צו ערלייכטערן. מיר האבן אויך איינגעארדנט געזעלשאפט-ריי-זעס. אינסטיטוציעס קאנען איינארדנען אן איינמאליגע רייזע הין און צוריק. די שיפן פארן אָפּ אלע צוויי וואכן.

ירושלים - חיפה

בערלין - לאנדאן

שריפט פראנק-ריהל, ראמזעס-ווינגעטן סעריע K 170

די קונסט פון לעבן און געזונד

עצות פאר געזונדע און קראנקע. דער בעסטער פירער ווי דער מענטש זאל אין זיין טאג'טעגליכן לעבן זיך אויפפירן. לויט די סימנים פון א קראנקהייט, וואס באווייזן זיך, קאן נאך דער מענטש נישט אור-טיילן, אויב דאס איז א צופעליגע שוואכקייט אדער א אנפאנג פון א געוויסער קראנקהייט. דאס בוך ברענגט אין ערשטן טייל אין קלאר-סישער פארם אקורצע אויפקלערונג איבער אלע געזונדהייטס-פראגן. אויך ווייזט דאס בוך אן די אורזאכן פון געזונד-אונטערנאנג און לערנט די אמתע קערפער-קולטור; גיט דעם שליסל צו א שטענדי-קער ארבעטס-קראפט. דער צווייטער טייל ערקלערט די אנשטייאונג פון איינצעלנע קראנקהייטן.

מעדיצין-פארלאג

שריפט מאגאליט, אויבן פלאקעט ווינגעטע B 6284 a
אונטן די מיטלסטע ווינגעטע סעריע G 131 Nr. 721

מעדעם-אוונט

שריפט פראנק-ריהל, פלארא-שמוק סעריע 126G
 איבן וויגנעטע 727 G, אונטן ראמועס-וויגנעטע

H. BERTHOLD AG - די בערטהאלד אג

פאמער אנץ

מרדכי לייב

מוזיק-קאטאלאג

שריפט פראנק-ריהלי אקסידענץ-שמוק 133 R

שריפט מיריאם, ראמועס־וויגנעטן,
אקסידענץ־שמוק סעריע R' 138 Nr.

מיר האבן אין פיל גרעסערע שטעט ווי בערלין,
לייפציג, דרעזדען, האמבורג געעפנט גרויסע
מוסטער־אויסשטעלונגען וועלכע מיר בעטן די
געערטע געזעלשאפט צו באזוכן. דאס הויפט
געשעפטס־ביורא געפינט זיך אין בערלין מאטץ־
גאס 69, הויפט־קאנטאר פאטסדאמער־גאס 82.

אקטידענץ-שמוק אין טיר-קרייז ווינגעטן 138 R
ראמזעס-ווינגעטן סעריע 170 שריפט פראנק-ריהל

דער איבעראל באקאנטער קאלענדאר איז
 אויך דאס יאר אין פיער פארבן געדרוקט,
 אויך ברענגט ער אין א גרויסער צאל קינסט-
 לער-בילדער און גיט א איבערבליק איבער
 אלע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און
 זייער טעטיקייט פון די לעצטע צוויי יאר.

שריפט פראנק-ריהל, פלארא-שמוק סעריע G 126

H. BERTHOLD AG - די בערטהאלד אג

אנגראַ- און עקספארט-הויז פון וויין און זיד-פרוכטן אקצ-געז.

יצחק נח קאץ

פיליאלן אין ארץ-
ישראל: תל-אביב,
ירושלים, צפת, יפו,
טבריה, מלול, בית-
הכרם, פתח-תקוה,
זכרון-יעקב, ראש-
פנה, ראשון-לציון,
גליל, נחלת-יהודה,
פיליאלן אין אויס-
לאנד: רוים, קאירא
קרים, אנטיוכיה,
אלעקסאנדריע און
קאנסטאנטינאפאל

רויט-וויין, ווייס-
וויין, זיס-וויין, גע-
צערטער-וויין, אי-
טאליענישער וויין,
אונגארישער וויין,
שפאניש-פארט-
געזישער וויין, לי-
קער, פונש, אלאש,
שאמפאן און נאך
פיל סארטן פון די
פעסטע וויינען און
די פיינסטע אויס-
געוועלטע פרוכטן

טעלעגר. אדרעס. חיפה. תל-אביב-גאס. מערקור חיפה

הערצל-קאנצערט

פילהארמאניע-ארקעסטער

צום גונסטן פאר ארימע קינדער-היימען אין ווארשע

איינטריטס-קארטע

צענטראל זאל (מכבי) לעשנא און רימארסקא-גאס

שריפט פראנק-ריהל שמוק סעריע Nr. 138R אויבן קא-
לענדער-ווייגעטע 3934R אונטן רעליג. וויגנ. Nr. 448G

הכתבת לטלגרמות
ירושלים: ברלין-פאלעשטיין; תל-אביב: מאיר פרץ.

ומאיר פרץ

בקרו חנותנו בתל-אביב

האחים הנך

משרד מרכזי: ירושלים

התוצרת נאה ועוצרת כח לעמוד בפני ההתחרות הגדולה של הסחורות המובאות מחו"ל. כמו כן מסיע הסינדיקט ליצרנים הזעירים לתת מהלכים לתוצרתם. במשך זמן קיומה, שלמה החברה שכר עבודה לפועלים סך אלפי ל.

המ

זה הוא החותם של החברה שלנו

מטרתה העיקרית של החברה: פתוח התעשייה בארץ. רב ההון שהושקע על ידה (אלף לירה) הוצא בארץ בתעשיות בגדים, כתנות, כובעים. בשנת תרפ"א נוסד ע"י הסינדיקט בית-חרשת לתפירת בגדים כיפו שהעסיק פועלים רבים.

סניפים: חיפה - צפת - טבריה - ברלין
המרכז לסיטונות תל-אביב רחוב הרכבת

ירושלים תרפ"ה

אנו מבקשים מאת כל לקוחותינו בארץ ליטא שיפנו אל בית מסחר הספרים הנ"ל בכל עניני קניית ספרינו

חברה למסחר ספרים
תל-אביב - ירושלים - ורשה - פריס

חברה להוצאת ספרים
תל-אביב - ברלין - יפו

ביבליותרקה של ספרי מופת מספרות העמים

היאותה, מאת וו. לונגפלד בתרגומו של ש. טשרניחובסקי, הרמן ודורותיאה מאת וו. גתה בתרגומו של ש. בן-ציון.

שריפט מרובע, פראנק-ריהל און מאגאליט, אויבן שמוק-
ווינגעטע 988 G, אוינטן אקסידענץ-שמוק Nr. 138 R

חברת רעננה • יפיד-חופה

יעדער איד

וואס האט אייך זיך גענומען אהוב צו גאילת ובנין-הארץ, מוז זיך בא-
טויליגן אין דעם אויפבויע פון אינווער רעננה. ניט נאר ער העלפט דער-
מיט געהנטער קומען צו גאילת ובנין הארץ, און ניט נאר ער העלפט
שאפן ארבייט פאר די יונגע לייט אינווערע, וואס קומען און העלפע זיין
נען בארייט צו קומען אין אינווער לאנד אום צו בויען איהר, נאר ער טוט
אנטע זאך פאר זיך און זיין פאמיליע וואס ווילן פארן קיין ארץ-ישראל
און וועט געוויס ניט הרטה האבן אייך דעם אינוועסטמענט.

יעדע נחלה

אין ארץ ישראל הארץ דען זיין אין אשעהנערן און אידעאלערן פלאץ
ווי אינווער "רעננה"? דאס לאנד איז ניט, אין און צענטער פון אידישן
ישוב, ניט ווייט פון ירושלים, תל-אביב, פתח תקוה, ביים גרענעץ פון
בפריסבא אין עין חי און אייך דעם ים התיכון, נאהענט פון אייזענבאהן.

יעדער קונה

איז זיכער דאס אפילו אין דאלאר פון זיין געלט וועט ניט אריינפאלן
צו וועמען ניט איז אין קעשענע, נאר עס וועט אינגאנצן געהן אייך
אויסצובעסערן די שטאדט און געווינליך זיין אייגענע נחלה.

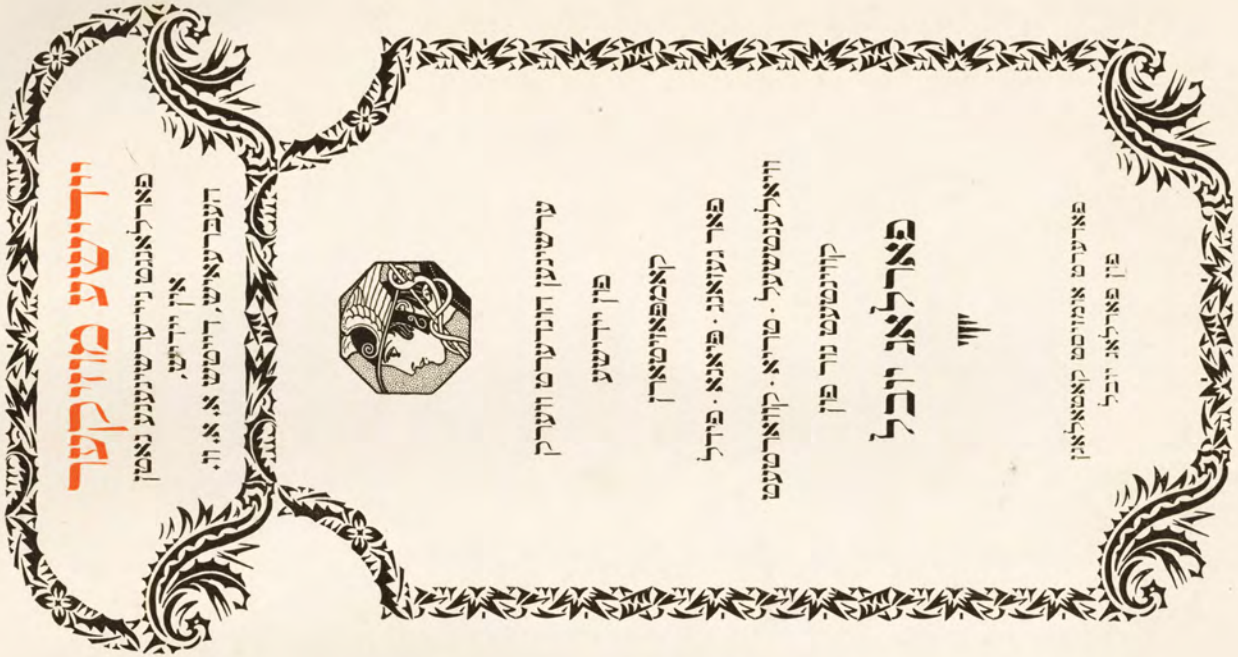
יצחק מאיר ארנשטיין משרד לגסיעה והובלה באוטומובילים

אל ראשון לציון, נס ציונה, רחובות, עקרין,
גדרה וכיו"ג שרות אוטומובילים לירושלים

שרות להובלת נוסעים ומשאות בכל ערי הארץ ומושבותיה במכוניות
הכי חדישות. מתקבלים משאות באחריות, שרות זריזה ומשביעה רצון.
השרות מוכנה בכל הגע, להשיג במשרדי כל צרכי אוטומובילים.
המשרד נמצא ביפו רחוב אלנבי קרן אחר-העם, בתי מוסטקים.

שריפט מרובע און מאגאליט,
אקסידענץ-שמוק סעריע 138R

ידישע מוזיקער

פארלאנגט נייערשייטענע נאמן

אין יידיש,

העברעאיש, דייטש א. א. זי.

ערשינען הונדערט זעקס

פון יידישע

קאמפאזיטארן

פאר נעזאנג . פיאנא . פידל

זיאלענשטעל . טראיא . קווארטעט

קווינטעט נור פון

פארלאג זיבל

ןןן

פאיערס אמיסט קאמפאניאן

פון פארלאג זיבל

בית-מלך ירושלים

בעל המלון אמדורסקי.

רשימת יינות

יינות לבנים

- 7 ג'מ . . . . . סוסרן
- " 5 . . . . . הוט סוסרן
- " 8 . . . . . מלנה
- " 9 . . . . . מושקט

יינות אדומים

- 4 ג'מ . . . . . מדוק
- " 6 . . . . . אליקט
- " 10 . . . . . אופרטו
- " 12 . . . . . מוקאי

קניאק וליקר

- 16 ג'מ . . . . . דרנטי אקסרה
- " 18 . . . . . שרי ברנדי
- " 19 . . . . . לוקר
- " 20 . . . . . קניאק ישן

בל היינות מתקבלים מיקבי ראשוני לציון

זכרון יעקב.

ווינגעטע 4648 פון אקסידענץ שמוק סעריע 138R
שריפט מאגאליט און ציון לעאגא-שמוק 682B

רעסטאראן-בריסטאל

ירושלים · תל-אביב

מענין

רויטער בארשט

רינדפלייש געבראטן

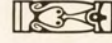
פיש-קאטלעטן מיט קארטאפעל

יונגע הינער געבראטן

שאקאלעדנפודינג

עפעל-קאמפאט

קאווע

אייגענער

וויאלענטשעל-ארקעסטער

איינגאנג פריי

קאניאק

פונש-ליקער, שאמפאן און

אלטער וויין

אנשטענדיגסטע און פארנעמטע באדינונג

זעהר גערטער הער!

מיטוואך ווערט ביי אונז אין

סאלאן אויסגעשטעלט א זער

גרויסע זאמלונג פון פארשי-

דענע אלטע סקולפטורן וואס

האט געהערט דעם זאמלער

לארד פינקעלמאן. מיר בעטן

איין אלס מבין און בעלן אונז

מכבד זיין מיט אייער באווד-

מיר שיקן איין דערביי א פול-

שטענדיגעס פארצייכניס און

בעטן איין מיטצונעמען אלע

באקאנטע וואס קענען האבן

אינטערעס פאר סקולפטור-

מיט גרויס דרך-ארץ

קונסט-סאלאן «צענטראל»

אויסשטעלונג

דורך דעם וועלט בארימטן מאלער הענרי וויילד

אקסידענץ-שמוק סעריע Nr. 138R ראמועס-
ווינגעטן סעריע Nr. 170K אנקער-ווינגעטן
סעריע Nr. 235 648B שריפט פראנק-ריהל

כשיוצא אדם לאויר העולם הוא קובע עצמו כמאורע חדש. מאורע שלא היה עדיין דוגמתו. אולם החיה החברתית עושה את שלה. זו מפלשת נפשו של אדם ופותחת לה פתח לרשות הרבים. וכנגד כל קביעת עצמו שאדם קובע הולכים החיים וקובעים את קביעתם. קביעה כנגד קביעה. בכחו של מה קובעים החיים קביעתם באדם ועליו הוא אומר: בכח אותו שטר-אידינטיות שאדם חותם עליו בטבעת נפשו כשהוא מתחיל הולך ועומד על דעתו. שטר אידינטיות זה קובע שתוף מקור וענין שבין אדם לחברו. בין אדם למקומו. כינוי וכל אשר מסביבו. כל שקדם לו וכל שעתידי לבוא אחריו. בכוחו של חתימת אידינטיות זו זוכה אדם ומצרף את רגעי-ההווה השונים לכלל מסכת אחת. מעלה אלפי שנות עבר בקנה אחד. ודומה עליו הכל כאלו נתן מורעה אחת. את כל המתרחש. המתנגד והסותר בתוך-תוכו הוא מעלה לכלל אחדות שלמה. ואלפי גלויים לאידינטיות זו כמרבית גלויי חיו של אדם באשר הוא אדם. «חיה» חברתית. בן משפחה. דת ומעמד. יורש העבר ומכין לעתיד. אין אדם עשוי לותר על חיוב שטר וכחו אשר בידו – והחיים לא כל שכן. הדת והמדינה לדוגמא. עמלות על כך שבכל עקירת מעשה והנחת כונה היה אדם ויאמר: מכיון שהעברתי עצמי לכלל צורת-חיים אחרת שוב אין לי חזור ומקסמת את חתימת אידינטיותי. שאם לא כן יבוא הלאה אחר מעשה ולחותם השטר ולא כלום. וזקמו של זה פקעה ממני. אבל עשוי אדם לסרב לחתימת שטרות. ובשטר זה – יותר מכולם. אתה מוצא נפשות אצולות מכסא-חרותו של יוצר העולם. נפשות-פרא מלאות מרד ומרי. נפשות אין-אונים ואימה – והללו כל ימיהם מלחמה להם באותו שטר. יש שהם נכשלים וחותרים. והרי הם הולכים כל ימיהם וקוראים תגר ומערערים על חתימת נפשם. הרב עשו רשמי-חיים ראשונים ומאורעות-נפש שונים שונים את עצמו מכלל הירי-אידינטיות זה שנהגים בו רוב באי-עולם. ומיום שפרק מעליו עול זה נתנו עליו עול בידות קשה מנשוא. עול אטום שנאבק בנפשו ולנפשו ואינו מודה באחרותו וקיומו. ושוב לא מצא ברדיצ'בסקי את דרך-האידינטיות ללב-העולם ואף לא ללב-עצמו. אידינטיות טוביקטיבית שחרבה גררה אחריה חורבנה של אידינטיות אוביקטיבית. ומימי לא היה זוכה שוב להכרתה של אידינטיות אוביקטיבית של ניוטון. שעל ידה לא היה לו בין התפוח שנשר מהאילן לבין הכוכבים במסלוליהם

ולא כלום. שהרי הוא נהם נשמעים לאותו חק-גזרה. ובאין אידינטיות זו כיצד ימצא לו אדם דרך מסוימה בחיי-המחשבה והחברה? הכל שוטף ומשתנה. זה בצד זה הולכים וגלים כל מיני גדולים שונים. גדולי בית וחוק. גדולים מטפחים זה על פני זה במהותם. בפירותיהם ואף בחקיהם. ואין אדם זוכה לעמוד על סוד אותו האחד הפושט צורה ולובש צורה אלא אם כן היתה חתימת-אידינטיותו חתימה שלמה ומתוך רצון. בשכר זה יגולל לפניו ספר ה«יש» והוא הולך וקורא בו. ואשר לא זכה לאור זה – כספר החתום הוא לפניו. בחוץ הוא עומד כל ימיו. קובל ומתרעם. מערער. קורא תגר – ולא ברעש ד'. – רצונך לעמוד על כמה חזיונות בעולם העיון והשירה אשר לברדיצ'בסקי צא ובקש שרשם בחוסר אותו היסוד הנפשי האמרי. שהרי אותו הגון המיוחד לפרוזה הברדיצ'בסקאית, בתקופת עלייתו אין מקורו בזה שהיה המשוור מחור אף ביצירת בריות שירתו אחר ה«היחזונוניים» וה«גדחים» בישראל. כדברי אחרים. אותם הצלילים המיוחדים אינם טבועים אלא טביעה מיוחדת זו. שבפני ברדיצ'בסקי נתפוצצה ונתפוררה המציאות הישראלית. לא רק יחדות שהיא מחשבה אידינטית לא ידעה נפשו. בני-צבור לא היו לפניו אלא אישים ברורים. טבעות שנתקן משרשרת דור ודורות. הולכות ומחלידות. פרטים שיצאו מן הכלל לבקש את נפשם ואינה זעומי-אלהים ואדם שקללת חיהם הגדולה ורודפת אחריהם

באשר ימלטו. בימי המשבר והמעבר הנוראים
לכנסת-ישראל היה עובר ה«סבא»
כמוכר-ספרים בכל תפוצות
ישראל מעיר לעיר.

שריפט פראנק-ריהל, לעאנא-שמוק

זכרוןות על יחודה לייב קנמור מאת מ. מנוסוביץ

מתוך גליון י"ד של השבועון העברי "הדואר" המופיע בניו יורק

כל המשכילים הגדולים שזכני ה' לראות ולהכיר אותם, לא מצאתי עוד מלבד דוד פרישמאן, יומה ליד' קנמור, שכל איש מצא עונג ונהדרהו בכל שיהותו וכל שיהות חילין שלו. אפשר היה לשבת ולשוחח עם ד"ר קנמור ימים ושבועות מכלי הרגיש איוה שממונו. הוא היה במעין מתגבר וכל שיהותו היו מתבלות בחדריו, במכתמים, בספורים קטנים מהודדים ומעננים, וכן היה גם בדבריו שפתב, אם היא רק פתקה קטנה בת שהם או שלש שרות, או מכתב, קטן או גדול, על הכל הקה רוח הדוגל הנעים ורוח הדומה, אשר רק בדרכי ה' נברכו בו, בכלל מענין היה לראות את ד"ר קנמור בכתב, נדמה, כי כל השתפתו בעבודה זו היתה רק אהיות העמ ועצרת מרוצתו משורה לשורה, והרעיון והסדר וברקי המוח ופניו הסאמרה הדקה: אולם הם מעשי העמ, המפיק מהגליות, על פני קנמור לא נראה אז כל אות של התאמצות, של עבודה הראש, הוא לא עמד אף הנע, לא הרבה להשוב, ובקלות נפלאה כתב את מאמריו, שיריו וספוריו, המברקים והמצמינים בנועם התהול הדק, בהודים העמוק וכמעט השפתי, המיוחד לסגנונו. ככה כתב גם את מאמריו ברוסיה, אידית ואשכנזית בימי מקרי יוסיופ, והרוסים האמתיים לקחו את אשכנזיותם מרוב מתקנות, קנמור ידע את ערכו בתור סופר, וידו המבקר היותר מהמיר לפריעמו

בכל פעם שכתב איוה דבר, מצא אחרי בו, כי אינו מספיק להרשותו לעצמו ואינו ראוי כי יקרא שמו עליו, ולכן השתמש בכל פעם בשם בדוי. רק לפעמים החוקות חתם את שמו תחת מאמר או ספור. בגלל זאת מעטים הם היודעים את אשר כתב קנמור, ובגלל זאת גם אי אפשר הוא להוציא לאור את כל כתביו וזכרתי, כי דוד פרישמאן שדה בליביו שבועות אחרים והפוזן לפעול על קנמור לתת לו השימת כל כתביו להוציאם לאור, אבל קנמור התנגד בכל כוונתו להצעה הזאת, ובלעזיו לא יכלו לדעת את אשר כתב בימי חייו. ידועה לכולם היא רק העובדה, כי קנמור היה הראשון להוציא עתון עברי יומי, ונפלא הדבר, כי גם ד"ר יוסף קלוזנר בספרו תולדות הספרות העברית החדשה יודע לספר על אודות ד"ר קנמור רק את העובדה, כי קנמור היה הראשון להוציא עתון עברי יומי, ויותר אינו מזכיר על אודותיו מאומה, וכמעט ששבת אותו. קנמור, שדה בעצמו בעל כשרונות נפלאים, נתפעל מכל כשרון נעלה ובורני, כי בקרא את השירים הראשונים של ביאליק, עמד מוכה תמהון ופעמים אחרות חור, במדבר לעצמו: הנה משורה בחסד עליון! ופעמים רבות שב לדבר אלי על אודות ביאליק ויאמר, כי נוכח מזוהר עולה על שמי ספרותנו. קנמור התפאר המיד, כי הוא גלה את הסופרים: סבויב, דוד פרישמאן, ליונסקי ועוד ועוד. הוא הכיר את כשרונותיהם והוציאם על בימת

מאמר מנוסוביץ

ביכער פארצייכעניש
 פון די נייעסטע דערשיינונגען פון
 אונזערע פארלאנגעזעלשאפטן אין מזרח און מערב

נירדארק, אמעריקא
 תרפ"ה

קאטאלאג
 וויסנשאפטליכע ביכער
 בעלעטריסטיק
 ווערטער-ביכער

בוי אונז אין פארלאנג אויף דעם ביכער-לאגער געפינען זיך העברעאישע, אידישע און דויטשע אויסגאבן פון צייטשטוישע
 און אויך פאלעסטינא-ליטעראטור, דער פארלאנג שטעלט אויף ביפליאטעקן פאר אינאוינאנציעם, פאראייניגט און קולטור-
 אינסטיטוציעס, שטעלט אויך צו לערן-מכשירים און לערן-ביכער פאר שולן און קינדער-ערעיאונגס-אנשטאלטן, בוכ-
 האנדלונגען, פאראייניקט, קולטור-אינסטיטוציעס און נאך פאשיידענע אנדערע ארגאניזאציעס באקומען א געהעריקן ראפאט.
 אלע באשעלונגען ווערן פינקטליך און גוט אויסגעפירט. פארשיידענע אויסקונסטען איבער נירעשיינונגען און בוכער-
 אנגעלעגנהייטן, קאטאלאגען לויט דער ערשטער פארערונג אימויסט.

שריפט ציון, לעאנא-שמוק פלא-
 קעט-ווינגעטע Nr. 6244 a B

פאבריק פאר מאדערנסטע קונסט-מעבל

בערלין-פרידענאו, קארל-נאם

מיר נעמען זיך די עהרע די גערטע געזעלשאפט
בעקאנטצומאכן. דאס מיר האבן געעפנט אקונסט-
מעבל-פאבריק אין וועלכער מיר פירן אויס עלע-
נאנטע מעבל איינריכטונג ווי אויך מוסטער-מעבל,
אנטיק-מעבל, לוקסוס-מעבל פון דער נייעסטער
מאדע, פארנעמסטע אויספירונג און גוטער סטיל

אויסשטעלונגס לאקאל

אונטער די לינדן 43 - פאטסדאמער-נאם 142

גארדינען - פערסישע דיוואנען

**היים אפראהאמזאן
ווארשע**

נייע מאדן
פאר פרייאר און זומער
אייגענע
פאבריקאציע

מיר מאכן באקאנט אינווערע ווערטע קונדן פון
אינווער ניי געעפנטן דאמען סאלאן. א גרויסער
לאגער פון עלעגאנטע דאמען באקליידונג, פון

ענגלישע-מאדן

נאכמיטאג-קליידער, אינוטיקליידער ווי אויך
קאסטיומען, בלוזן, מענטל פון דעם מאדערנסטן
טויך און זיידן-שטאף. פארנעמסטע באדינונג.

שריפט מאגאליט און ציון, לעאנא-שמוק

יוסף'ס קומען

ישמעאלים, וואס האבן אפגעקויפט יוסף'ן פון די מדינים, זיינען געקומען קיין מצרים און געגאנגען מיט אים אויפן מארק. זיי האבן באגעגנט פיער מענטשן וואס זיינען געווען די קינדער פון מדין, די זון פון אברהם. האט איינער פון די ישמעאלים געפרעגט: אפשר ווילט איר קויפן א קנעכט? די מענטשן האבן געענטפערט: וויזט אונז דעם קנעכט. ווי נאר די מענטשן האבן דערזעהען אז ער איז א שיינער, האבן זיי אים גלייך געקויפט פאר צוואנציק שקלים. איינער פון די פיער האט זיך אנגערופן, איך האב געהערט, אז פוטיפר, דער דינער און קיך-מייסטער פון פרעה, וויל קויפן א שיינעם קנעכט וואס זאל אים באדינען און אכטונג געבן אויף זיין הויז. לאמיר גיין צו אים, פוטיפר וועט אונז געבן וויפיל מיר ווילן. די קינדער זיינען געגאנגען צו פוטיפר און האבן צו אים געזאגט: אז דו וועסט אונז געבן וויפיל מיר ווילן, פאר- קויפן מיר דיר א שיינעם קנעכט. יעצט האבן מיר א שיינעם קנעכט. ברענגט אים, איך וויל אים אנ- קוקן, און אויב ער וועט מיר געפעלן באקומט איר וויפיל איר ווילט. די קינדער האבן געבראכט דעם קנעכט און יוסף איז פוטיפרן געפעלן געווארן. ווי- פיל פארלאנגט איר? מיר ווילן פיער הונדערט שטיק זילבער. איך באצאל אייך וויפיל איר ווילט, נאר ברענגט מיר דעם מענטש, בא וועמען איר האט געקויפט: אפשר האט איר אים געגנבעט? ווייל דאס יינגל זעט נישט אויס צו זיין א קנעכט. די קינד- דער האבן גערופן די ישמעאלים, וועלכע האבן בא- שטעטיגט דעם קויף, דאן האט פוטיפר באצאלט די קינדער פיער הונדערט שטיק זילבער. און יוסף

נאך מצרים

האט אלאנגע צייט ערליך געדינט. פוטיפר האט איבערגעגעבן זיין גאנץ פארמעגן יוסף'ן צו היטן. יוסף איז אויסגעוואקסן א בחור אין עלטער פון אכטצן יאר, און איז געווען דער שענסטער אין גאנץ מצרים. אין דער זעלבער צייט האט דאס ווייב פון פוטיפר דערזעהען, אז יוסף איז א שיינער, האט איר הארץ זעער געגליסט צו אים, זי האט גע- וואלט ער זאל זיין מיט איר. אבער יוסף האט נישט געוואלט צוהערן: וויאזוי קאן איך דאס טון מיין הער? זיין גאנץ פארמעגן האט ער איבערגעגעבן אין מיינע הענט. ער גיט מיר אפ גרויס כבוד, און בא אים אין שטוב איז קיין מענטש נישט גרעסער פון מיר, נאר דו, ווייל דו ביזט זיין ווייב, וויאזוי קאן איך טון אזא זאך? און האט זי געבעטן נאך אמאל צו פערמיידן אזעלכע ווערטער מיט אים צו רעדן. אין דער צייט איז דאס וואסער אין נילוס געוואקסן, און דער מנהג איז אין מצרים, אז אלע איינוואוינער און דער מלך האבן געמאכט איום- טוב, וואס מ'פלעגט א גאנצן טאג באם נילוס טאנצן און שפילן. נאר זליכה האט געזאגט זי איז קראנק און איז געבליבן אין שטוב. ווען אלע זיינען אוועק געגאנגען איז זליכה אויפגעשטאנען פון איר גע- לעגער, האט זיך אנגעטון די שענסטע קליידער, מיט די טייערסטע שטיינער האט זי פארצירט איר קאפ און האט זיך געזעצט בא דער טיר, ווי יוסף דארף אנקומען. און ווען יוסף איז געקומען פון פעלד, און געוואלט אריינגיין אין שטוב, האט ער בא- מערקט ווי זליכה זיצט בא דער טיר, האט ער זיך אומגעקערט צוריק. האט זי אים גערופן און גע- פרעגט, פארוואס ער גייט נישט טון זיין ארבעט? - גיי אריין, איך וועל אוועקגיין פון דער טיר.

שריפט פראנק-ריהל, ארום מעסינגליניען
815G און 809G ראמועס וויגן. די איבע-
ריגע פארצירונגען זעה ארנאמענטן רייען

אין שחיטה-שטאָט

פון שטאל און אייזן, קאלט און הארט און שטום / שמיד
אויס א הארץ פאר זיך, דו מענטש- און קום! / קום געה
אין שחיטה-שטאט, זאלסט זעהן מיט דיינע אויגן / זאלסט
אנטאפן מיט דיינע הענט / אויף צויען, סלופעס, טויערן
און ווענט / אויף שטיינער פון דער גאס, אויף אלע העלצער
א שחיטה מיט א פרייהלינג / דער גארטן האט געבליהט, די
זון געלויכטן - און דער שוחט האט געשחטן... / דער חלף
האט געגלאנצט, און פון דער וואונד האט בלוט מיט גאלד
געפליסט... / אנטלויפסט? באהאלטסט זיך אין אהויף? -
אומזיסט! אט איז א בערגל מיסט! דא האט מען צוויי געקעפט!
צום בית-הקברות מיט די טארבעס, שלעפער! / אהינצו
געהט, גראבט אויס די ווייסע ביינער פון אייערע קדושימס
פרישע קברים / שטאפט אן די טארבעס, יעדערער זיין
טארבע / און לאזט זיך אין דער וועלט אריין, און שלעפט זיך
פון שטאט צו שטאט, וואו ערגעץ איריד / און רחמים בעט

שריפט פראנק-ריהל, ראמעס-וויג-
נעטע, ארום מעטינג-ליניען Nr. 818 G

מאמריקה ההרדונו השמועה ע"ד מותו של החזן המפורסם והסופר העברי פנחס מינקובסקי. ב"ח בשבט נאסף אל עמיו בבוסטון של מאס באמריקה, בשנת הששים ושבע לימי חייו. המנוח היה מטובי שרידי המשכילים של הדור העבר וגם בתור חזן היה שונה ומובדל מדור החזנים החדש. קודם כל היה זה טיפוס של תלמיד חכם עדין רוח ולב, שלא היה מגיס לבו באומנותו והכיר בערכו הלאומי והמוסרי של מעמדו. עבודתו בקודש היתה עבודת כהונה במובן הכי נעלה. הוא חש בתפקיד שהוטל עליו להעלות החזנות ואת המוסיקה הסינגולית למקורה. על כן היה בית כנסת הברודייס באודסה, בימי חזנותו של מינקובסקי, למקום מרגוע לנפש הישראלית היגעה מתהייתה וחפושיה. בתפילותיו של מינקובסקי היתה נפש זו מוצאת סיפוק לא מוסיקלי בלבד, אלא בעקר לאומי, עממי. לא היה מינקובסקי גם מתבודד בתחומי אומנותו בלבד, כדרך הרבים מן האמנים הגדולים, אלא היה לבו ער לכל מעשה ומפעל לאומי, לכל עבודה בשדה החיים הצבוריים, וביחוד בדברים שהיה בהם ענין לאומי כללי. למרות נטיית ההתבוללות שהיתה אז מטבעם של נותני לחמו, היה מינקובסקי מצהיר על לאומיותו ומבליטה בכל הזדמנות שהגיעה לידו גם מבמת בית הכנסת. את הלשון העברית חבב חבה נאמנה ומסורה ועבדה לא רק בתור סופר, הכל זוכרים את מאמריו ורשימותיו המענינות בחשלק ובשאר מאספים עבריים, אלא גם בתור עסקן. הוא היה חבר פעיל בועד חברת חובבי שפת עבר, שניחגללה לחברת תרבות. וביחוד הוכיח את מסירותו בימי הזעם ללשון העברית תחת ממשלתם הקשה של הבולשביקים בימים שהשתתפות בעבודת תרבות כבר היתה לעוון פלילי והיו צפויים בגללה לענשים קשים. מינקובסקי התמסר לעבודה זו דוקא בימים הקשים ההם ולא היה חס לא על זמנו ולא על כחותיו ולא היה משגיח בהרעמת פניהם של הממונים עליו. היה משתתף באספות הועד המרכזי, היה נותן קונצרטים לטובת תרבות בלי כל טובת הנאה

אם רוצים אנו להגדיר בקצור האפשרי את התכונה הראשית. היסודית של אישיות מורכבה כזו של מ"י. ברדיצבסקי אין, לדעתנו, להגיד אלא שברדיצבסקי היה איש מלחמה. המלחמה היתה הכרחית בשביל מזגו, היא היתה נשמת אפו ובה גם גדלו וכחו. בשעה שיצא אל במת הספרות, עוד היה קים באומה ההוי הישן, ובבתי המדרשות ובשכונותיהם של ישראל עוד היה מושל בכפה האלה העתיק, אלהי אברהם, יצחק ויעקב, עם תרי"ג מצוותיו. והוא יצא להלחם בו, באלהים זה ובהוי ישן זה, בכל כח מזגו ובכל מרץ התמרמרותו. אחר כך, כשגלתה השכינה מבתיהם של ישראל וההוי הישן נחרב עסק באותה התמרמרות והתפעלות עצמה בשבירת האלים החדשים שקמו באומה: הוא נלחם בהתבוללות ונלחם עם תרבות ארופה ברחוב ישראל, נלחם במתנגדות בעד החסידות ונלחם גם בחסידות בעד ההגיון הבריאי; נלחם בעד אחד העם, שהיה אז לאלה קטן, בחוגי ישראל החושבים — שבר ושבר אלילים בלי הרף, כי זה היה טבעו ונשמת אפו לשבור אלילים ולשרות עם אלהים. וגם האמנות, אמנות הספור, שכחו היה איתן בה לא היתה בשבילו לאמתו של דבר אלא מלחמה כזו. הפעם מלחמה לא באלה בעל נוסח קבוע, לא באלהי אברהם יצחק ויעקב, כי אם ביוצר המטפסי בסבת כל סבה ועילת כל עילה, בבורא העולם בכבודו ובעצמו. רק לעתים רחוקות מרשה הוא לעצמו בספוריו להתענג קצת על היופי שבטבעו, על הנועם שבחיי משפחה, על הקומיות שבחיי הפרט ולצחוק קצת הוא היה פקח למדי בשביל שידע גם לצחוק. רק לשעה קלה מפסיק הוא ממלחמתו ואומר מה נאה אילן זה מה נאה ניר זה, אך רגעי שביית הנשק מעטים אצלו.

בראש חודש אדר תרי"ב נולד בבסגולה, פלך קובנה, המבקר אלעזר אטלס. בתור מבקר, כמעט שלא היה דוגמתו בתקופת שנות השמונים. הוא נתפרסם לתהלה על ידי שורת מאמרי בקורת מצוינים שנדפסו בשני כרכי האסיף הראשונים. הבקורת שלו היתה עוקצת, שוללת וחריפה. נוקבת ויורדת עד תהום הדברים. הוא לא היה מבקר אסתטי, אם כי בקר גם ספרים השייכים לספרות היפה. הוא היה בעל חסדו אנאליטי, מנתח קר באיזמל חריף. את חציו השנונים קלע אטלס אל תוך מחנה חכמי ישראל ושם אותם ללעג ולקלס. בשנות השמונים, תקופת בנין ויצירה, לא היה מקום לכח שולל ומהרס כאטלס. והוא נדחה מן הספרות. לא הצליח גם כשיסד לו בימה ספרותית בפני עצמו השנתון הכרם, שרק כרך אחד יצא ממנו. השקפת עולמו של אטלס היתה אורתודוכסית, אבל לא חרדית פוזיטיבית של פינס, אם שוללת, לוחמת נגד ההשכלה והזרמים החדשים. במאמריו הפובליציסטיים יש דרישה לנסיגה. הוא היה מתנגד גמור לרעיון חבת ציון וגם התנועה הציונית המדינית לא לבבה את נפשו הקרה והנוטה לספקנות, של אטלס. התנגדותו זו שהתבלטה בשורת מאמרים שלא הוסיפו

ביום ט' לנובמבר הלך לעולמו בליבוי אחד משרידי הדור הראשון לציונות, הד"ר ניסן בן יוסף קצנלסון. המנוח היה אחד מאלה שדבקו בהרצל תיכף להתגלותו, ומיד נעשה עוזרו האינטימי אשר לוח אותו על דרכו הקשה והתלולה. הוא היה חבר הועד הפועל הראשון ובקונגרס השלישי נבחר לכהונת מנהל של אוצר התישבות היהודים. בשנת תרס"ה נבחר לנשיא הדירקטוריון של הבנק הזה. גם בעבודת ההוה הציונית השתתף הדר קצנלסון בכל חום נפשו הנלהבה. בשנת תרפ"א נבחר בתור ציר אל הדומה הרוסית הראשונה והשקיע הרבה מכחותיו בפעולת הועדה הפיננסית של הדומה. בין חתומי הכרוז בין ס"א שנה היה במותו, נמצא גם שמו, והוא נענש להכלא במאסר ששה חדשים על עונו זה

שם ההומניסטן והסופר הרומני הגדול גלה-גלקטיון, נשא על פיות יהודי רומנוניה כולם- על חייו, ועל ערכו הספרותי ועל אהבתו הגדולה לישראל ולתורתו, ועל מעשיו ופעולותיו שעשה לטובת ישראל ולטובת הציונות מספרים רבים- הכל יודעים שג- גלקטיון הוא סופר גדול בספרות הרומנונית, ובסגנונו הנפלא נעשה לחביב העם עד שהתלמידים באסכולה מתחייבים לכתוב חבורים עליו ומה שנוגע לאהבתו לישראל נודעת היא מתוך המון מעשים שפעל ועשה- המעשים האלו מעידים שג- גלקטיון מוכן ומוזמן תמיד לחתום – כשיש צורך בכך- מלחמתו של ישראל ולדרוש את משפטו של העם העשוק והרצוצן כל הימים- והיהודי הרומנוני, בדברו על ג- גלקטיון שואל תמיד בתמהון: כיצד יצא אוהב ישראל זה ממעי העם הרומנוני? ולא רק בעיני היהודים בלבד הוא חשוד על זה שאינו מזרע הרומנונים, אלא גם בעיני רבים מן הרומנונים עצמם- יש ביניהם שכותבים אפילו בעתונים, שבדקו בכתבי יחסיו ומצאו – שאחד מאבות-אבותיו, או מאמות-אמותיו משתלשל מזרע היהודים- בזה הם מתכוננים לפגוע בכבודו ולהכעיסו; ואולם ג- גלקטיון צוהל לדבריהם ומתכבד בהם... שהרי הוא רגיל לאמרו: הן אהבתי לישו היא כל חיי רוחי; היא כל מהותי, ישותי ועצמותי; ואיככה אוכל ולא אוהב את אחיו ואת עמו?! לפיכך, כשהוא יושב בסביבה יהודית, דעתו נעשית זוחחה עליו, ואותה שעה הוא יוצא מגדרו והוא נוהג במדת הגאווה ומתפאר בגודל לבבו: הרי אני הנני – חצי יהודי! אהבת גלקטיון ליהודים היא, איפוא, אהבה ריליגיוזית, נוצרית, ונובעת מתוך אהבתו לישו- אהבה שכזו, אנתנו יודעים, היתה גם בלב הפלוסוף הרוסי ולדימר סולוביוב, והיא היתה מהבהבת בלבו עד רגעו האחרון, וכמותו היו דבריו האחרונים, שבהם יצאה נשמתו: אלהים, הושיעה נא לישראל- ואולם אהבת גלקטיון לישראל עולה על אהבתו של סולוביוב, משום שהיא מביאה אותו גם לידי פעולה: לא אחת ראוהו בשעות הרעות לישראל כשהוא רץ ונחפו

ועל זה מעיד אף היחס שאחינו העסקנים מתיחסים אליו בכל פעם שהשטן מקטרג. הם, לא רק שעמלים עמו ושולחים אותו לשרי המלכות ולגדולי הכהונה ללמוד סגנוניה על היהודים, ולהעביר את הרעה מעליהם, ולדרוש משפטם ודינם. אלא שמטילים עליו את כל המעשים האלה דרך חובה ובחזקת היד, ונוהגים עמו כאילו משועבד להם, עבדם וקנין כספם ואין איש שואל עוד כמה קנו אותו וזכו בו, מפני שהתשובה כבר ידועה מאליה גלקטיון הוא הרודף אחרי היהודים ומתמכר להם מתוך אהבה וחשק בכל זמן שיש ליהודים צורך בו, מיד הוא משליך את כל עניניו ועסקיו, עובר על בטול תורה ושוכח את כל עצמותו ושוקד בכל נפשו ומאורו אך על מעשה שליחותו בלבד, לעבוד לישראל, להצילו מרעתו ולהשפיע עליו שפע טובות ונחמות. ולאחר יום שבו כתת את רגליו ועמל בכל כחותיו גם בלילה לא ינוח עיף ויגע הוא יושב וכותב מאמרים לטובת ישראל לקבעם בעתונים. ואם רצונכם לדעת דרכו בדבריו שיהיו נכנסים בלב שיש בו עוד זיק אנושי אחד, הבה ואספר לכם מעשיה אחת מן המשייות המתהלכות עליו בקרב העם. מעשה בגלקטיון שישב באחד מלילות החורף במסבת רעיו בבית המערכת שעבד אז בה ונגנב ממנו מעיל החורף. הקור והקרר והכפור היו בעצם תקפם. נתבהלו חבריו ולא ידעו כמה יחזור גלקטיון לביתו ובמה יקום וילך בבוקר ולו אין מעיל חורף אחר. רק גלקטיון לא נפל ברוחו ולא דאג מאומה. ענה ואמר לחבריו הרי ברי, שלגנב יש במעיל החורף שלי צורך יותר נחוץ ממני, ישב וכתב מכתב להגנב וצוה להדפיסו עוד באותו לילה. במכתב זה הוא פונה אל הגנב בדברים חמים ונלבבים, שאין ספק שהוא נמצא במצב נורא מאד, שהרי לולא זאת לא היה עוסק בגנבות. ועל כן, מלבד שהוא מוחל לו את דבר הגנבה מברך הוא אותו, שה' יצליח דרכיו כל כך. עד שיחול לגנוב עוד לאחר

שנים עשרה שנה מלאן בחודש העבר מיום מת הפילוסוף הנודע תאדור גומפרץ. עד היום לא העריכוהו וכמעט שלא הזכירו את חייו ומפעלו בספרותנו. והרי גדול היה איש יהודי זה! אחינו זה מתבולל היה ואף על פי כן יהודי יותר משחשבו רבים: יהודי היה בחייו ויהודי במותו. אפשר שסבל מתבולל זה משום יהדותו יותר משוסבל יהודי לאומי. גומפרץ לא נמנה זמן רב לפרופיסור מן המניין משום מאונו לכוש ביהדותו ולעזבה, כמו שעשו ועושים רבים מחבריו לשם תועלת עצמם. אולם לא על זה רוצה אני לעמוד כאן. מפעלו של האיש הוא החשוב בעינינו. גומפרץ נולד בברין, מהרן בשנת תרע"ג. הוריו היו סוחרים אמידים, שהצטיינו בישרת לבם. אבות אבותיו וכל בית משפחת גומפרץ היו ידועים לתלמידי חכמים וסופרים. הצדק והיושר והשאיפה למדע ולחכמה היו אצלם למנהג משפחה. דודו של הפילוסוף, בינדיקט גומפרץ, היה אחד הלוחמים לזכויותיהם של ישראל ובהשתדלותו עלה לבטל גזרת הגרוש על יהודי מורביה. דודו השני היה גיסו של משה מונטיפיורי, וגם היה רואג כמוהו לטובת הכלל ומרבה לעשות לטובת מוסדות הצדקה. ואף אשה אחת מצוינת במשפחה זו בידיעותיה התורנית. מרים גומפרץ לקחה פעם חלק בוכוח דתי פומבי ונצחה. למדנים יראי שמים ובני תורה היו מרובים במשפחה זו. במאה הי"ח התחילו מבני המשפחה לפנות אל ההשכלה הכללית. גומפרץ היה אחד המלומדים בין יהודי אשכנז והיה מן המסייעים להתקרבותם של מנדלסון ולסינג. בן דורה

בימי נעוריו יצק מים על ידי החזנים המפורסמים ניסן בלזר, בלומנטאל ועוד. אחרי כן נכנס אל הקונסרבאטוריום שבמוסקבה בזכות פרס של הצטיינות בזמרה. שם השתלם בתורת הנגינה הכללית והמופתית תחת השגחתם של גדולי הזמרה אז, ביניהם היה גם המנגן הגאון טשייקובסקי. בהיותו בן עשרים וארבע נתקבל לחזן בבית הכנסת לנאורים בחרסון, אחרי כן באודיסה ועוד קהלות נכבדות בדרום רוסיה. תרס' בא לאמריקה וקבל משרה. בבית הכנסת שברחוב הנרי בניו יורק. החזנים ידעו להוקיר את כשרונותיו המצוינים וידיעותיו הרבות ובחרו בו להיות נשיא לחברת החזנים אשר בארצות הברית וקאנאדה אחר שנים אחדות שב לרוסיה ושהה שם עד פרוץ המלחמה; אז נמלט משם, ואחרי גלגולים רבים בא לאמריקה. לפני שבע שנים בערך הזמינה אותו קהלת שערי צדק של דיטרויט

פראנק-ריהל 12 פונקט Nr. 33714

אין הבדל באושר חיי האדם בעולם, בין העשירים או בין העניים. העני סובל, אך גם העשיר סובל לא פחות ממנו; וההבדל הוא במין וצורת הסבל. והמאושר הוא איננו מצטער בקושי חייו. הנאהבים והנעימים בחייהם

פראנק-ריהל 16 פונקט Nr. 33716

בראשית ברא אלהים
את השמים ואת הארץ

פראנק-ריהל 14 פונקט Nr. 33715

שם בארץ הצבי במושבות
אחינו חיים חדשים יפרחו

פראנק-ריהל 24 פונקט Nr. 33718

התורה היא חיים
למחזיקיה. אשה

פראנק-ריהל 20 פונקט Nr. 33717

והארץ היתה תהו
ובהו וחשך על פני

פראנק-ריהל 28 פונקט Nr. 33719

ויפח באפיו נשמת חיים ויהי

פראנק-ריהל 36 פונקט Nr. 33720

מצב היהודים בבווריה

פראנק-ריהל 48 פונקט Nr. 33721

בספר חיים ברכה

פראנק-ריהל 72 פונקט Nr. 33723

האור כי טוב

פראנק-ריהל

האלץ-שריפט פון 24-6 ציצערא

פראנק-ריהל 8 ציצערא Nr. 33725

בראשית

פראנק-ריהל 12 ציצערא Nr. 33727

המרים

פראנק-ריהל 16 ציצערא Nr. 33728

אתה

ציר יהודי אהרן רובין השתדל לתת כטוי אמנותי ליחס
ההערצה של העם אל גלקטיון. בציורו ישו ושליחו האחרון
אנו רואים ארץ ציה ונשיה וצלמות: פה ושם עיר נראים
איראלו עצים ננסים, נשורי עלים, ששוררו מעולם שכבר
שמם נחרב: אין עוף פורה ואין רמש ווחל ואין נשמת אה,
הכל מת. ואצל ענף עץ יבש אהר עומד ישו נשען עליו
בידו האחת. גופו שבור ורציון ומרוסק והי ציה לו סביבו
את דממת השממה, אשר הגנה ביום חרון אפו. פתאים
נאנחה האדמה, וישו מסב פניו לאחוריו ועיניו תמהות לראות,
והנה גלקטיון נצב לקראתו. פניו מלאים מורא-הוד ודברו
תנחומים בפיו ושפעת אהבה על שפתיו. או ישלה ישו
את ידו האחת אליו וקורא לו לישת, לאמר: אם אתה כאן,
הכל כאן. ואך לבי יודע, שההערכה הנכונה לשעור קומתו
המוסרית של גלקטיון תעשה אך בידי האיש הנפיש היליה

להציץ היבא הנשקא ארעא ורקיעא אהרדי בשעתא דרעותא
דלכא, יפתח גם לנו סדק כל שהוא לסקור בו לתוך נשמת
גלקטיון על מעלותיה העליונות. כאן אני יכול להרצות לפי
שעה אך דברים מעטים אלו השייכים לעניני: גלקטיון קנה
את עולמו באהבה, שהוא אוהב את האדם ואת רוחו אהבה
אחת. כשבילו הרי כל התבל, אהר השמים ואהר הארץ,
היא מעשה ידיו של הקב"ה ולפיכך הוא אוהב אותה כולה
באהבה אחת. ומכיון שלא רבים יודעים ומכירים בטיבה
של אהבה זו, אין אישיותו של גלקטיון עשויה בשביל
הרבים, עד כדי לדעתה ולהבינה. די שמרגישים בה וגם זה
רק חסד הוא שעשה הקב"ה עמהם. אהבתו של גלקטיון
פרושה על כל הבריות ובתוכן גם על ישראל וכשהוא אוהב

אביו של הפילוסוף היה יהודי אדוק, וגומפרץ חונך בילדותו ברוח היהדות החרדית. בהגיעו לכר מצוה פרק
מעל עצמו על המנהגים הדתיים, שהיה מחויק בהם עד אז כמעט בקנאות, בהיותו הולך בעקבות אביו. השפיע
עליו בזה מורו ברטונן, שעורר גם את מחשבתו העיונית, ושעל ידו הכיר ראשונה את שלייארמאכר. הגל
שטרונים ופיירברך. השעורים הפרטיים שקבל ממורו זה היו חשובים לו יותר מלמודיו בגמנסיון, שבקר בעיר
מולדתו. עסוק היה הרבה גם בקריאת ספרי המופת הקדמונים, שהיו לו, לדבריו, למורי דרך בחייו. אולם
כבר אז השתקע ביחוד ברעיונות פילוסופיים, שעוררו בו שעורי מורו הפרטיים ושיחותיו אתו. התקוממות
של מרץ תרפ"א חלו בתקופה ההיא, וגומפרץ זוכר אותם בהתפעלות. אשרי האיש, שהימים ההם נפלו
באביב חייו. קן רחב של אור שמש נמשך על כל אורח חייו. או הלמו והוא היה אחד החולמים על החופש
ועל אשרו, על הצדק הכללי ועל אחות העמים. נכנס אל האוניברסיטה בווינה והוא יודע שיתמכר למקצוע
מיוחד, אשו לו יקדיש את חייו. אבל טרם הוברר לו, אם יהיה מקצוע זה תולדות הפילוסופיה, או הפילוסופיה
של התולדה. לבחירתו את הענף הפילולוגי סייעה הרבה הקלות המיוחדת שבה סגל לעצמו שפות שונות.
בתרגומים מרומית ויונית, מצרפתית ואנגלית עסק כבר בנערותו. ובכל זאת נרשם באוניברסיטה לתלמיד
של תורת המשפטים, כי הוברר לו הצורך לפרנס את עצמו. יחסו אל האמונה מורשת אבות היה, לפי עדות
עצמו, תמים ופנימי רק בימי ילדותו, אבל גם אז, בהיותו כבר תלמיד האוניברסיטה, חשב עוד לפי דעתו

מימי לא ראיתי סופר ששמו נתפרסם בעמו, והוא מוקף במכירים ומיודעים כל כך
הרבה כמו גלקטיון. אין מספר להללו שמתפארים שהם מידידיו וממקורביו, ואין אחד
בהם שלא ישתבח, שלו דוקא חבה יתרה נודעת ממנו. ודומה, שכל אחד מהם חושב
שגלקטיון לא נברא אלא בשבילו בלבד. ברוסיה, הגיל הייתי אצל העובדה שדוקא
הסופרים שיצאו מקצות העם וזכו לפרסום גדול, אשר תבעו עלבונם של הנגשים
והנענים, היו על הרוב מתריעים על האסון הנורא, שאירע להם בשביל פרסום שמם
כי רבים האנשים המתאיים להתודע אליהם והם נטפלים להם בכל מקום מדרך
כף רגלם. יפה לראות, כיצד הם עצמם כותבים זה ומתארים בלגלוג את האנשים
האורבים להם גם ברחובות על כל צעדיהם, לצודם פתע ולהתודע אליהם, ואיר
הם בפקחותם היתרה יודעים להוליכם שולל עד שהללו נופלים במבוכת תמהון
ואינם יכולים להפטיר בשפה עוד, ועומדים נכלמים ומבווישים... וסוף הדבר,
שמחמלתם על עצמם, אנוסים הם לברוח למקומות המרפא העשירים. תבינו איפוא

מרובע 5 פונקט דערשאפן 2 פונקט Nr. 82571

כי נר מצות ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר ושי"ה החכם עיניו בראשו וגי' שלמה המלך ע"ה שכתוב בו ויחכם מכל האדם בא להודיענו כי החכם עיניו בראשו וכי שאר בני אדם אין עיניהם בראשם ש"מא ברנלם. ועוד דהאי קרא לא רישיה ספיה, ולא ספיה רישיה. והכי הליל, החכם עיניו בראשו והכסיל עיניו ברנליו, או החכם באור הולך, אלא כך אמר שהע"ה כתוב בתורה ואיבה אשית בינך ובין האשה וגי'. הוא ישופך ראש ואתה תשופנו עקב, הנחש העליון הוה המסית לאדם הראשון ולחורו, הוא שטן הוא מלאך המות, שנים מיתה לאדם ולחורו. הוא יצה"ר, המסית ומדיח את ורעם אחרים, כל יצורו

מרובע 6 פונקט דערשאפן 2 פונקט Nr. 82572

רחם נא יי אלהינו על ישראל עמך ועל ירושלים, עירך ועל ציון משכן כבודך ועל מלכות בית דוד משיחך ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא ש"מך עליו. אלהינו אבינו רענו זוננו פרנסנו וכלכלנו והרווחנו. הרוח לנו יי אלהינו מהרה מכל צרותינו ונא אל תצריכנו יי אלהינו לא לידו מתנת בשר ודם ולא לידו הלואתם כי אם לדרך המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה שלא נבוש ולא נכלם ולא נכשל לעולם ועד. ובנה ירושלים עיר הקודש

מרובע 7 פונקט דערשאפן 3 פונקט Nr. 82573

ועל שניהם אמר שהע"ה, טוב ילך מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל. כי בהיותו היצה"ר דומה לילד היולד כבר. היצה"ר הוא זקן מבן י"ג שנים. אח"י, ממלך. גי' סמא"ל עם הכולל זקן אותיות נזק. ועיקרו להחטיא עם נקבה גי' נזק. וכל ממשלת דרון מלך זקן וכסיל, על האדם להחטיאן מידו היתה לו זאת לפוקה ולמכשול, באשר נתפתה לדבריו

מרובע 8 פונקט דערשאפן 4 פונקט Nr. 82574

ואכל מעיץ הדעת טוב ורע. כי ע"כ המשיך והשליט עליו את היצה"ר, שהוא עצמו ענין סוד עיץ הדעת מסטרא דרע והיצה"ר הוא עיץ הדעת, מסטרא דטוב כנודע ליודעי חן. ולולי השליטו אדם הראשון עליו בראשונה במה שנתפתה אחר עצתו, לא היה

מרובע 9 פונקט דערשאפן 3 פונקט Nr. 82575

כח ורשות נתונה ביד היצה"ר לשלוט עליו, ולפתותו ולהחטיא. ועכ"ז הצור תמים פעלו רב חסד מטה כלפי חסד, לא פנה אל רהבים ושטי מזב, שטות אדם הראשון כנודע שאין אדם חוטא אא"כ נכנסה בו רוח שטות. וזה ע"י מזב הנחש ההוא באמרו. אף כי אמר אלהים לא

מרובע 10 פונקט דערשאפן 5 פונקט Nr. 82576

תאכלו מכל עיץ הגן וגי' כי יודע אלהים וגו'. ואעפ"י שמדעתו ורצונו בחרה מחנק נפשו מות מעצמותיו. בשומעו לקול הנחש עכ"ז ברחמו הגדולים נכנס עמו לפנים משורת הדין וישקלוהו במאזני צדק ויחבר

מרובע 12 פונקט קלוינעס בילד דערשאפן 4 פונקט Nr. 82577

אותו חבר טוב, זה היצה"ר, והיו שניהם היצה"ר והיה"ט לאחדים עמו, שקולים הם, ויבאו שניהם, ונשאר האדם שקול בדעתו וברצונו, כשתי כפות המשקל המעויינים בשיקול אחד ונתו הבחירה בידו להטות ולהכריע כף החיים או כף המות, כמ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים וגו' ובחרת בחיים. וזה שאמר הכתוב: ואיבה אשית בינך וגו' הוא ישופך ראש וגו'. ירצה, כי טרם טעה האדם אחר עצת הנחש העליון הוא סמא"ל, לא ניתן

מרובע 12 פונקט גרויסעס בילד דערשאפן 7 פונקט Nr. 82578

לו רשות להיותו יצה"ר שליט באדם, לאויב יהיה לו ומבקש להמיתו. ע"י מועצותיו ופיתוייו, כי אני אמרתי אלהים אתם ובני עליון כולכם. דרציתי לדמות אתכם כמלאכים קדישין עליונים. שאין יצה"ר שולט בהם. אכן אחר שנתפתה האדם בעצת הנחש, וע"ד זה ג"כ ישראל נתפתו אחר עצת הנחש במעשה העגל. אכן כאדם תמותון, כמו

מרובע 14 פונקט 82579 Nr.

התורה היא חיים למחזיקיה. אשה אוהבת בעלה, תוצאת חיים לשניהם. דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים: הכל הבלים אמר קהלת הכל הבלים הכל הבל. מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. הכל הולך אל

מרובע 16 פונקט 82580 Nr.

איש היה בארץ עוץ איוב שמו. והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע. ויולדו לו בנים ושלוש בנות, ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן ושלושת אלפי גמלים ועבודה רבה. ויהי היום אוכלים ושותים יין

מרובע 20 פונקט 82581 Nr.

בזמן שיצאו בני ישראל מארץ מצרים היה טבעם ותכונותיהם כמעט בדיוק כמצרים והיו גם כאלו מתבוללים לגמרי. לכן אמר

מרובע 28 פונקט 82582 Nr.

אלהים השאיר את החשך בכדי שנעריך את האור, את העבודה בכדי להעריך את המנוחה. את

מרובע 14 פונקט 82579 Nr.

התורה היא חיים למחזיקיה. אשה אוהבת בעלה, תוצאת חיים לשניהם. דברי קהלת בן דוד מלך בירושלים: הכל הבלים אמר קהלת הכל הבלים הכל הבל. מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. הכל הולך אל

מרובע 16 פונקט 82580 Nr.

איש היה בארץ עוץ אויב שמו. והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע. ויולדו לו בנים ושלוש בנות, ויהי מקנהו שבעת אלפי צאן ושלושת אלפי גמלים ועבודה רבה. ויהי היום אוכלים ושותים יין

מרובע 20 פונקט 82581 Nr.

בזמן שיצאו בני ישראל מארץ מצרים היה טבעם ותכונותיהם כמעט בדיוק כמצרים והיו גם כאלו מתבוללים לגמרי. לכן אמר

מרובע 28 פונקט 82582 Nr.

אלהים השאיר את החשך בכדי שנעריך את האור, את העבודה בכדי להעריך את המנוחה. את

רש"י 10 פינקט לערשאסן 1 פינקט 82586 Nr.

אחר שדיברנו זיכרונת התשובה, לריך שתדע, כי לאו בתשובה לחודא תלייא ויילתא, ובתחלה נליע לך. צונק' יונא פ' בתרא, שאל רבי ונתיא בן חרש את רבא ז"ל שונעת ד' חלוקי כפרה שהיה דורש וכו'. ורלוני להליע לפניך רוב הקצרות של התנאים החולקים צפדר וידרנות כפרת העונות. וקרקפתא דלא וינח תפילין: כל וילות עשה, זולת פסח ויילתא, שיש בהם כרת וינכפרין בתשובה לחודה. כו"ש ר' ישועאל' עבר על עשה ושז אינו זז ונשס עד שנוחלין לו וכפי הגרלה ויהזוהר פרשת ויקרא דף ה' ע"ג צפסקו אס עולה קרבנו ר' חייא פתח. כי לא וינחשצותי וינחשצותיכס וכו'. גרלה כי העולה צלה על הרהור הלז. ר"ל וני שחשז בלבו לעשות עבירה אפי' ע"א וג"ע וש"ד ולא עשה וינכפר לו בקרבן עולה. והדעת נותן דלא גרע ציטול וי"ע ויהרהור לחודי' דלא תעשה, וינכפר בתשובה לחודה וינכפרת על עשה. אכל על כל לא תעשה צעיגן תשובה. ויוה"כ וינכפר. ואס לא עשה תשובה כבר נתבאר לעיל ריש פ"א דנידון צגיהנס: לא תשא כבר כתבנו לעיל, דיש צו צ' ויחלוקת, דלר' ישועאל, וגם לההוא תנא, דקאמר ועל ויה תשובה תולה ויוה"כ וינכפר על כריתות ויניחות צ"ד, ועל לא תעשה גיבור. ולא תשא ודאי שהוא

רש"י 10 פינקט לערשאסן 2 פינקט 80037 Nr.

וכן ריב"ז במוסבת ברכות סוף פ' אין עומדין היה צוכס שהיו לפניו שני דרכים ולא ידע, אס עדיין לא קיבל יסורין הנריכין לעונו, שאפילו שהוא קל אללו נערך לחילול ה', כמו שכתבנו לעיל צסס א"ר יהודה, כגון אנה דמוסיגיא ארבע אמות בלא תפילין ובלא תורה וכו' הוי חילול השס, ואחר כך צעת פטירתו ראה את חזקיהו שבא ללוותו, ואז ידע כי כבר קיבל עליו חלק יסורין בעולם הזה, ונוחק עון גיהנס בתשובתו, ועס המיתה. וע"ד זה תתרח צשוואל הנביא. למה הרגזתי לעלות, כי נתיירא ויוס הדין, כי לפוס גומלא שיחנא. ונקודה קטנה אללו, הוי חילול ה' גמור, שאין לו קצבה, ואס לא מהר וולעשות תשובה עליו, היה לריך ח"ו גיהנס. ולכן נתיירא. וע"ד זה, צרבי יהושע צמוסכת יצמות. כשאמר. צוטנו וודצריכס בית שמאי, והתענה עד שהושחרו שיניו מפני תעניותיו, כי לגבי דידי חילול ה' איכא, וצפרט כי זה ח"ו בכלל וצזה ת"ח הוי, ואמרו צפי חלק דמצזה ת"ח אפיקורוס כגון דאמר הני רבנן וכו'. ואין כח צקולמוס להאריך בכל הפרטים, וכבר הוריתך הדרך בכל הקוסיות הנופלות צזה ותתרגס

רש"י 12 פינקט 82587 Nr.

עוד לריך שתדע, כי קודס גזר דין, יכול האדם להסיר וועליו צתפלתו ותשובתו כל הפגס שעשה ע"י חטאתיו, ולאחר גזר דין, אין כח צידו לצטלס. וזהו כוכר צפ"ק דר"ס. ואצע"א כאן צגזר דין שיש עונו שצועה, אינו נקרע, כאן שאין עונו שצועה, נקרע ע"י הלעקה. ושס צפ"ק דר"ס ד' ויחלוקת צדבר אי נידון צכל יוס ר"ס, דווקא ותו לא מציא תפלה לצטולי גזרה. או אס אדם נדון צר"ס ונחתס ציוה"כ והתצוזה נחתות צפסק ופירות האילן צעלרת והויוס צחג. או אס נידון צכל יוס. או אס נידון צכל רגע. וצמוסכת יצמות פ' החולץ וכן צפ' וילות חלי'ס אמרו, דרשו ה' צהולאו. אלו עשרת הייוס צצין ר"ס ליו"ב, כי נחתס ציוה"כ, ולצתר הכי אין תשובה וועלת לצטל הגזרה ואיירי ציחיד. אכל צלצור כתיב. צכל קראנו אליו. ולעולם וצטלין גזר דין, וצכל יוס נידונין ואפילו סנחתס נקרע. והכי איתא כווי צפ"ק דר"ס: ע"כ ורצינו הגאון הקדוש ורן חייס וויטאל ז"ל. יסתכל השכל וידע העיני צשר לו וכה יאמר צלצו כו, אעצור צפ"ק יוני חיו

רש"י 12 פינקט 82588 Nr.

אזה לדור יתוס. כי אין ונקיץ ואין יודע, כי האדם לא צצרא אכל לכצודו יצצרך, ואין רגע אשר אינו ונשפיע לו חייס ונלוועלה, תדיר ולא פסיק איכו השתא, לכו ונוכחה, אונרו אתס, היתכן אשר ילר את האדם אלהי עולם ה' וונשפיע לו תדיר חייס וונלכאכיו ילוח לשונרו. כדי שיוליא יוניו ושניו צהצלי העוה"ז ועיוליו וסחורותיו. הא ודאי, אשר חנן אלהיס אותו אפילו ונעט סכל, יתעורר ונשכרות הילר הרע, ויצין את זאת, כי ח"ו אין רלון ונלכנו אלהינו צזה כלל. אוננס כך גזרה חכונתו לתת הצחירה ציד האדם, ולפי עעה נראה שהוא אדון לעשות ברלונו. ואל ונלא רחוניס ונאריך אפו אולי יסוצ ונחס ויכיר קדר עצודה לעצוד עצודת הקדש. ואלו עוצרין, צפפע יוניס ושניס צצדר הנוקולקל האונור או כיולא צו. לא ידעו את ה' ותורתו וונלותיו הולכי דרך שצצוה פתאים הויוס שוכציס אוהצי לנוס צתדרונת ילרס. והניחו יתרס לעולליהס, עולל הגציה לוארו, ותנוק שונט ד"ת ונפיו, כי עיניהס יסיתו

מאנאליט 6 פונקט דערשאסן 2 פונקט a 83824 Nr.

מאנאליט 6 פונקט דערשאסן 4 פונקט a 83824 Nr.

קדידה קפיצה יצאה לה סקבנה החוצה לשחק. ומי נה הנה האחרון שפסק בורה? - הני אמר: כלבא נבקה; על פן הדלת פתיחה לרוחה נשארה. על צירוף שורקת. נודדה סבתא ופגרה בתוקרה; היתה הנגישה עזה ועזה לה בחר הבות שנתרונן. על המפתן נגע התמהמהה סבתא. ואחר אל המטבח פניה שמה. אלי השמיעה פן קרבה, הפריחלוט נללה. ונראה למקום מלבין, שוליו נתפרקמו. צמידו רוקר-סובב, ואד בנגע מני, ממסגר צינורו ותפרין. דין לב סבתא: מלאך הם הקרה לה הקדוש-ברוך-הוא! לקחה לקמקום

על ורעותיה, ומתהל במטלית הביאתו הסדרת געלי פפסלי עין-ערס העמידתו. אף היא לשלחן ישבה וכוס תה לה מונה. והירה היתה סבתא ומזרת מאד בעקתה. כוסד הנביכות פן תתפקע. מעט-מעט הלך הקלות, דק ושקוף נל מתוך הורבוביה, נעונו קינון כי ותאדם. קמה סבתא, אל המונח נגשה וצלוחית מרקמת-ארמקמת הוציאה, בר לבן פיה כוסה ותקנה בחלה, עלי גרנותיה, שלש כפיות מנה משאב, שלש גרושות תוך קערות-נביכות משקרת.

מאנאליט 8 פונקט דערשאסן 2 פונקט a 83825 Nr.

בשיבא משיח צדקנו, על חמור לבן רכוב, חלוקא של אטלם ילכש ושוליה עד ארץ ניעו-גורו. ומצנפת זנבות על ראשו יחבש, מונב נמיות מאדמות ותחשים רבים. וכפה מתחמיה תבצבץ, זו ורמולקה רקומת כסף טהור, ופאותיו עד סנטר תסלסלה, בפעמונים לשתי לחיו. וקנו לבן בכסף, יורד על פי מדותיו עד לאבנט המשי הרחב, למטה ממתינו ונודלו. ומתחת לרגליו כספיר לטהר פומקול-לבן וסגדלים עד קרסל ישחירו. וטלית רחבת-כנפות יעטף והיא צמר צחר מנפה, העטורה בעטרת זהב, מעשה-הרקמה ברוכים. ותבלת וראשית-הגז לציצית-הקנה השוורה. וראשו יכתר בטושפת משפצת אבנים טובות ומרגליות. ומטה סנפיריטון ברו, אשר בו יעשה האותות. - אז יגלה אליו הנביא, וכיר-לשוב, ופין המכשר: "ערו, צאן קדשים, משיח בן-דוד בא!" וכאו כל בית-ישראל מכל קצות הארץ, ואצו גם קוצי-פאה וקנד ואמרו: "בשנו מאד, כי ליתנה אלהינו חטאנו!" ותצמחה פאותיהם וזקנם יגדל וקפואותיהם תארכנה. - ובשופר גדול יתקע וקול תרועה ישמע: "הקוצו, ישני-עפר!" וקמו נרדמים בלבן תכריכים ופניהם יחירו כוהר

מאנאליט 10 פונקט דערשאסן 3 פונקט a 83826 Nr.

וסבתא שטה על פני יסודומים וננעץ עגנה באותה שבת, בה נפטר נפתלי שלה. ותקופת טבת היתה, והשעה שעת אחר-הצהרים. על מפתו נח המנוח ובבית דממה היתה. ומאז היא אורחות בבית, ומאז התנבאה הדממה בשעות-השראה ורקמת מלכותה רקמה. והיתה הדממה לסבתא כבדה מנשא, ובשעה זו אוניה קבכה. ישבה סבתא, ראשה הורידה ונתענמה. - אז תפתח הדלת ותכנס פרות-כבשים משנצת; נכנסה וכן עמדה. הורד הצוארון הנקוף וינקר חטם סולד ואחר הפנים נגלו, פני קטרינה הרחבים. פיה פתחה ואמרה: "שבתא-טבא, נפתלית רחומתא!" החוורה לה סבתא וכבד שלום, אף לשבת בקשה. מדודות נגשה הבכה, על הספסל ישבה ועל משענתה נשענה. פתחה במשל פיה ובמליצה: "בשאין מזל

פראנק-ריהל

פראנק-ריהל 7 אויף 8 פונקט 33712 a Nr.

אייִלך קוקוריקו! על מוטו שקשק פנף ונב־הקשת, אף הריע
הרועת-שחר - וסבתא יוכבד משנתה התעוררה. איִלך, איִ-
לך, אדם-כרב־לח! אחרה שוב סבתא יוכבד מבקוריה, אחרה-
רמה בעצמו השלגית שלו אסר אלי סוסה נפולת קרד; ושש
בלבו על זכות זו, שאימתי זוכה שוב? - ותשש גם סוסתו
לרוץ ארבי. והשעה שעת תצות. או תדע סבתא: לארץ-ישראל

פראנק-ריהל 6 פונקט דערשאסן 2 פונקט 33711 a Nr.

ביום, עשות יהוה אלהים ארץ ושמים: וכל שים השנה טרם יהנה
בארץ וכל עשב השנה טרם יצמח כי לא המטיר יהוה אלהים על-
הארץ ואדם אין לעבד את-האדמה: ואז געלה מן-הארץ והשקה את-
פני האדמה: ויארץ יהוה אלהים את-האדם עקר מן-האדמה
ונפח באפו נשמת חיים ויהי האדם לגפוש חי: וישע יהוה אלהים
גן-עדן מקדם וישם שם את-האדם אשר יצר: ונצמח יהוה אלהים

פראנק-ריהל 8 פונקט דערשאסן 2 פונקט 33712 a Nr.

התעוררה סבתא יוכבד משנתה העמקה, התעוררה. במשנתה החמה רגעי מספר שקבה, הנזיות חמימות ומגפפות שטפוה.
חיה לעצמה: «אחרי בלותי - הא מנין לי?» - נזכרה - וכאלו תמול היה הדבר: בת שש-עשרה היתה, ילדה, כל
רוחיה אמרו: ריבה יפה ומלאות-חן. נסעו אבא-אמא העירה, ליריד נסעו; שבו אבא-אמא מהעירה, מן היריד שבו,
נפלה אמא על צנאריה, חבקתה, נשקה לה ובשרה: «מזל-טוב! חתן הזמין לך אלהים, בתי, חתן הגון!» התבוששה
ולבה דפק בה. מאז מה אהבה לאחר שכב במטה, לשכב נים ולא נים ולהוות. היתה אמא באה, בצנחות מדמות נכנסת:
«בושה וחרפה כלפי הבדיות! פלה-בתולה עד שלש-עשרה בשעון ישנה! והרי חתונתה ממשמשת ובאה; החמות
עוד ארוך תאררני; שהרי לגלגל עלה-אטריות - לאו; לוש לחם - לאו; בשל צלות וכבס - עורבא פרח! וכלה

פראנק-ריהל 10 פונקט דערשאסן 3 פונקט 33713 a Nr.

יצאה החצרה. על לבנת שחקים הדי-תכלת עדן רפרפו וקרקע החצר רבוד מרבד נוצה
אחד. רפסה סבתא, עד ברפים טבעה ונתיב לרפת כבשה. לגרי החצר אכלם הכינה, ולבה
בה מפרנס כדג משוי ברשתו: מנקה זו - עשר עגלות המליטה, מרתפה חמאה וחלב
מלאה, כדי-שמנת, שקיקי-גבינה. גפפה סבתא למנקה בחבה; הרימה זו ראשה והחלה
נושפת: סבתא מגפפתה - כיצד לא תתפנק? ותוסף סבתא על בלילה חפנים סבין. ולבה
בה לוחץ כבצבת, על בהמתה צר לה, על-כן לקרינדל נכדתה לנדוניה תהי. - וצוחת
האנזות מדיר העצים עלתה, ואולם זאת הפעם סבתא יוכבד אליהן לא שעתה. פרשה לה

פראנק-ריהל 12 פונקט דערשאסן 3 פונקט 33714 a Nr.

ממלח חכם יעננה: «אותם הימים, אותם העדנים עברו ואינם; כמוני
כמוך, אחות, בךד אשב ואדם». המחמאה אף היא תשיב אמריה לה:
«אותן שנים טובות - מחן מעל לוח לבך; סבא מת - כלנו פגרים מתים,
ועוד מעט מזער וסבתא אף היא עוזבתנו...» דברים אלה אף נאמרו -
קפץ רגזם של כל הכדים, הסירים, הקלחות, הצפחות וכל מיני פכים
וכוזים... עזבתם סבתא ונסתלקה, אל העליה בסלם כן עלתה, טפסה.
הכהה האור בעליה זו הרחבה, המסרגה רשת קורות, וכמוהן כן גם וגו.

מרובע

מרובע 6 פונקט דערשאסן 2 פונקט Nr. 82572 a
פּרע-רביזן הַפֿלֵב לֵאחֵר מִשְׁתֵּה שְׁמָנִי שְׁקֵט וּבוֹשֵׁת, גַּם וְלֹא גַם.
וּפְתָאם - מִי בֵּן הַטֶּסֶם-פֿלֵב וְסוֹד שְׁמֵעִי מִי וְדַע? - אֲנִי וְנִשָּׂא
הַסְּדוּת, עַל בְּגָלוֹ גִּזְקָה הַקְּרוֹטוֹת וּמִבְּטוֹ חֵר לְעִבְרִים הַצְּלוּף.
וְנִרְא לְבָנֹת-הַנְּזֻזָּה בְּמִנְחָתָן וְשִׁמּוֹן-שֶׁשֶׁן מִפְּדוֹן אֵל מִתַּחַת
לְאֲבֵרוֹתָי, וְהִי דְמִינָן גִּזְקוֹת-בִּיצִים צְפוּפוֹת זֵי לִזֵּי, פֿקֵר

מרובע 8 פונקט דערשאסן 4 פונקט Nr. 82574 a
תְּמַה רַגַע הַפֿלֵב עַל הַמַּעֲשֵׂה אֲשֶׁר גַּעֲשֵׂה, נִסְחָף
בְּפִהָהּ אֲשֶׁר הַקּוֹם, וְבוֹשֵׁ: הַשְּׁפִיל אֲנִי, שְׁלֵשׁ
גְּלוּל זָנְבוֹ תַּחַת פְּרוֹסוֹ הַנְּפִילָה, לְבִין וְרִכּוּזָתוֹ, נִסְב
וְהַלְדָּלוֹ, מִהַרְוֵ-שְׁבוֹ הַלְבָּנִיזוֹת, מַדְדוֹת בָּאוּ

מרובע 10 פונקט דערשאסן 5 פונקט Nr. 82576 a
הַפְּרָעָה שְׁנַת סְבָתָא יוֹבְבֵד, הַפְּרָעָה; עֵינֵיהָ
פֿקֵקְחָהּ הַקְּטַנּוֹת וּמִתּוֹךְ בְּסִתָּהּ הַחַמְדָּה,
מִתַּחַת לְשִׁמְיַכַת-הַטְּלָאִים, שְׁמִיכַת הַמוֹךְ
הַצְּבָעוֹנִית, גּוֹפְתָהּ הַמְּלָאָה הַלְצָה, וְתִשָּׁב,

מרובע 5 פונקט דערשאסן 2 פונקט Nr. 82571 a
שְׁנֵה בְּשֶׁת פֿעֲנִיג - הַלֵּל מִדִּים; לְרַבּוֹת מְנַקֵּה לְבָנֵי-הַגְּלִילָה בְּרַפְסָה עַל מַעַ
הַמִּרְמָשׁ וְהַדְּבָרִים, לְדֵר עֲבִיט מְלֻקֵּם שְׁבָעִים, וְשִׁשָּׁא קְלִי-סֶלֶף הַמְּלֻחֵל;
שְׁתֵּי שְׁבֵת-קֶדֶשׁ אַחַת הִיא לְיוֹבְבֵד סְבָתָא קְשָׁעַת הַמִּים, וְכַשְׁבֵּת-שִׁרְיָה זֵי הַבֵּל
פֿעַל לִי לְפִלֵּב בְּנֵי-מִים; עֲצָמוֹת-הַגְּלִילָה, עֲצָמוֹת מְעִיּוֹת, וְלֹא-קְלִי-שֶׁשֶׁן אֲנִי
צוֹלְעוֹת, לְבָנֵי-נְזֻזָּה וּקְשׁוֹת-צִנְאָר, וְיֵר אֲדִים-בְּרַבֵּלֵת מִסְּפִיר-הַגֵּב בְּסוֹד פֿלִנְצִי

מרובע 7 פונקט דערשאסן 3 פונקט Nr. 82573 a
וְרֹאֵה זֶה פֿלָא: בְּדַרְגַע עֲנֻקוֹת-בִּיצִים הַקְּנָעִי וּמִתּוֹךְ זָנְקוֹ
אֲנִיזוֹת-הַחֹפְזוֹת מִשְׂרָבּוֹת-צִנְאָר, פֿשוּטוֹת-קֶנֶף, מְבַהֲלוֹת-
מִטְרָפוֹת וּמְנַעֲנְעוֹת אִימָה, וּבִינּוֹתָן - אֲנִינֵן טִישׁ רִיץ בְּצוֹחוֹת-
עַז וְנִפְנַע בְּתַרְנְגָלוֹת הַזּוֹת, נִתְמַחֵלְמֵל הַמְּנַמְרֵת מֵאֵד, צִרְחָה

מרובע 9 פונקט דערשאסן 3 פונקט Nr. 82575 a
אַחַת זֵי הַשְּׁקֵט בַּל תּוֹכַל; הַמְּנַמְרֵת, שְׁעָה לֹא
קָלָה הַתְּחַבְּטָה-הַתְּלַבְּטָה, עֲדִי מִצָּאָה מְנוּחַ לְבָף
הַגְּלָה עֲלֵי שְׁלֵב מִשְׁלֵבֵי הַסֶּלֶם, עֲמָדָה עַל מְרוֹם
דוֹכְנָה - מִיֵּד פִּיהָ פֿצָחָה בְּקַרְקוֹר, וְיֵהִי קַרְקוֹרָה

מרובע 12 פונקט קליון בילד דערשאסן 4 פונקט Nr. 82577 a

פֿתַחַה סְבָתָא דְלֵת הַמְּסֻדְרוֹן - וְהִיא מְפָנָה אֵל הַדִּיר, שָׁם גַּם הַאֲנִיזוֹת
הַקּוֹלָנִיזוֹת וְהַמְּנַמְרֵת הַמְּקַעֲמַעַת - וּבְעֲמָדָה עַל הַסֶּף בֵּן גִּזְפָּתָן; "אִי-לְבָן!
כְּלוּם צִנְאָרְכֵן שְׁחָטוּ, אִו רֹאשְׁכֵן מְלָקוּ? אִו שְׁמָא זְמִירוֹת לְכַבוֹד יוֹם
הַשְּׁבֵת הַזְּמֻרְנָה?" פֿסְקָה הַמְּנַמְרֵת, פֿסְקָה גַּם הַלְבָּנִיזוֹת וּשְׁתִּיחֵן מַעַל
בְּמִתִּי הַסֶּלֶם יָרְדוּ, בְּרַם הַאֲנִיזוֹת הֵן נַעֲנוּ; מִתְּחוּ צִנְאָרֵן נְגִדְהֵנָּה לְסְבָתָא

מרובע 12 פונקט גרויס בילד דערשאסן 7 פונקט Nr. 82578 a

הוֹרְמוֹ עֵינֵי סְבָתָא, מִן הַצִּיּוֹר גַּעֲקָרוּ וְעֲלֵי הַחֶבְרָה הַעִירְנִית נְחוּ-נְפִלוּ;
עַל רֹאשֵׁי נְבֻדָּה טְלִי-אַהֲבָה רַעְפוּ וּשְׁפָתֶיהָ מְלָלוּ; "שְׁבֵת-טוֹבָה,
נְבֻדָּה, שְׁנֵה-טוֹבָה, מַחְמְדִי!" אָפְפוּ הַנְּבֻדָּים עַל סְבָתָא, סְבוּהָ אַף
סְבָבוּהָ בְּשִׁמְחָה וּבְצִהָלָה, מְשַׁלְּהָ נְשִׂאָה סְבָתָא וְתֵאמֵר: אָדָם בְּלָחוּ,
פֿטָרָה בַּחֲטָם וּבְרַקַת בְּעֵינֵי! אָטוּ מְלָתָא זְוִיטְרָתָא? כְּבֵרֵת-אַרְיֵן, תַּחוּם

ברכת יצחק לבניו

וברכה אמרה אל-יעקב בנה לאמר הנה
 שמעתי את-אברהם מדבר אל-עשו אהיך לאמר:
 הריני יצא לי ציד ועשה-ללי מטעמים ואכלה
 ואברככה לפני יי לפני מותי: ועתה בני שמע
 בקולי לאשר אני מצוה אותך: לך-נא אל-העמ
 וקח-ללי משם שני גריו עוים טובים ויאעשה אותם
 מטעמים לאהיך כאשר אהב: והבאת לאהיך
 ואכל בעבור אשר וברכך לפני מותי: ויאמר
 יעקב אל-ירכבה אמו הן עשו אחי איש שער
 ואנכי איש חלק: אולי ימשני אבי ותהיתי בעיני
 במתעמת ובהבאתי עלי קללה ולא ברכה: ותאמר
 לו אמו עלי קללתך בני אך שמע בקולי ולה קח
 לי: וילך ויקח נבא לאמו ותעש אמו מטעמים
 כאשר אהב אביו: ותקח רכבה את-גריו עשו
 בנה הגדול החמודות אשר אהב בבית ותלבש
 את-יעקב בנה תקטן: ואת עורות גריו העוים
 הלבישה על-גדיו ועל חלקת צאגרו ותמן את-
 המטעמים ואת-החלם אשר עשתה ביד יעקב
 בנה: ונבא אל-אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי
 אהב בני: ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך
 עשיתי כאשר דברת אלי: כוס-נא שבה ואכלה
 מאידי בעבור תברכני נפשך: ויאמר יצחק אל-

בני מהדהה מהרת למצא בני ויאמר כי הקרה יי אלהיך לפני: ויאמר יצחק אל-יעקב ושה-נא ואמשה בני האהב זה בני עשו
 אס-לא: ויש יעקב אל-יצחק אביו ומשהו ויאמר הקול קול יעקב ותנוים ידי עשוי: ולא הכירו ביהו גריו בדי עשו אחיו
 שערות וברכהו: ויאמר אהב זה בני עשו ויאמר אני: ויאמר הנישה לי ואכלה מציד בני למען תברכה נפשי: ויש-לו ויאכל
 ונבא לו יין וישת: ויאמר אליו יצחק אביו ושה-נא וישקה-לי בני: ויש וישקלו ויבא את-הרים בגריו ויברכהו ויאמר ראה ריח
 בני כריח שדה אשר ברכו יי: וישקלו האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירש: ועבדוה עמים וישתחוו לה לאמים
 הנה גביר לאהיך וישתחוו לה בני אמך: אררוה ארור ומברכהו ברוך: ויהי כאשר בלה יצחק לברך את-יעקב ויהי אך יצא
 יצא יעקב מאת בני יצחק אביו ועשו אחיו בא מצידו: ונעש גס-הוא מטעמים ונבא לאביו ויאמר יקום אבי ויאכל מציד בני
 בעבור תברכני נפשך: ויאמר לו יצחק אביו מ-אמה ויאמר אני בנה בכרך עשו: ויחדד יצחק חרדה גדולה עד-מאד ויאמר
 מ-אפוא הוא הצד-צוד ונבא לי ואכל מטל במרם תבוא ואברכהו גס-ברוך יהיה: כשמע עשו את-דברי אביו ויצעק צעקה
 גדולה וקרה עד-מאד ויאמר לאביו ברבני גס-אני אבי: ויאמר בא אחיך במרמה ויקח ברכתך: ויאמר הכי קרא שמו יעקב
 ויעקב זה פעמים את-בכרתי לקח והנה עמה לקח ברבתי: ויאמר הלא-אצלתי לי ברכה: ונען יצחק ויאמר לעשו הן גביר
 שמתו לה ואת-כל-אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירש סמכותו ויבא אפוא מה אעשה בני: ויאמר עשו אל-אביו תברכה אהת
 היא-לה אבי ברבני גס-אני אבי וישא עשו קולו ויבך: ונען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבה ומטל
 השמים מעל ועל-הכרך תחיה.

H. BERTHOLD AG - ה. בערטהאלד אג

ברוך ה' אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן ❖
בהלכה. שנאניו יאמרו לו. לך ולך וכו' תקיף
במלויכה. תומך בהלכה. תמימיו יאמרו לו. לך
ולך וכו'. כי לו נאה כי לו יאה ❖

ברוך גלחבט זיעסט דוח עוונער
הערר דער וועלט! דער דוח
דיא פרוכט דעם וויינטארקס טופסט.
(זענגטשרוך נאך דעם גנוסע דעם וויי-
עם)
גלחבט זיעסט דוח עוונער! זונער
גלחטט! הערר דער וועלט! פיר

לשנה הבאה בירושלים

בא"י אלהינו מלך העולם בורא פרי הגפן ❖
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
על הגפן ועל פרי הגפן ועל
תנובת השדה ועל ארץ המדה טובה ורחבה
שרצית והנחלת לאבותינו לאכול מפריה
ולשבע מטובה רחם יי אלהינו עלינו ועל ישראל
עמך ועל ירושלים עירך ועל מקדשך. ועל
מזבחך. ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה
בימינו והעלינו לתוכה ושמחנו בה וביום השבת
הזה. וביום חג המצות הזה. כי אתה יי טוב
ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל פרי הגפן
ברוך אתה יי על הארץ ועל פרי הגפן ❖

דען וויינטארק, חודר סיר דיא פרוכט
דעם וויינטארקס וויא סיר מללע ליב-
ליכן פריכטע דעם פלודס, חוץ סיר דאס
אונגעהוילכע גוט חודר ווייט פארברייטע-
טע למד. דאס דיר גלחלון האט חוץ-
זערן פארענטערן לוס ערבטויל חיי-
געבן חוץ זיא גלחטען פלון זייגען פריכטן
חודר זעטקטן זיך פלון זייגען גוטע חן!
ערבארמע דיר, עוונער! חונד גלחט חיי-
יטראל, דין פלוק חייבער ירושלים דייע
ערוועהלטע טטארט, חייבער דין הייליק-
טהוס חייבער דייען חפער חולטר חודר
ערבועי בלוד, חודר חין חונערן טאגן
נאך, דייע הייליקע טטארט ירושלים, דוח
בריקסט חונס חולטרן לו חידר חין, דאס
וויר חונס חין חידר חונס יע חידר פרייען
חייבער חייגען זחלן (טבת חודר) פעסטארק.
דעם חונגעזיערעטע קופן, יא דוח ביסט,
עוונער! חין גיטקער גלחט, דער מללען
וואהל טהוט; דרוס דאנקן וויר דיר סיר
דאס למד וויא סיר דייע פרוכט דעם
וויינטארקס, גלחבט זיעסט דוח עווי-
גער סיר דאס למד חודר פיר דיא פרוכט
דעם וויינטארקס:

חסל דאס דענקאמאל דעם פטח חזט
נון נאך פארטריפט פלולבראכט
נאך מללען פארמעלן חודר גברויל, מעכ-
טען וויר דאך דאס גליק האבן, עם חודר
דערלעבט האט עם חויסלוסיהרן וויא וויר
דאס פערקניגען האטען עם חין ווארט
פארטרארקען. — חן! מללהילקסטער!
דער דוח חין חויל טהראנסט! ריכטע
ווידרוס חין גביינסט פלוק חוין העע-
מחלס פלון דיר גזענגעט. ערהחוטע דוח
טפערסוילקע חיינס בוואס, דען דוח ז
זעלבסט חייגעזעלט חודר פיהרע חונטער
פרידענגענגען חונס נאך חוין לוריק. —

חסל סדור פסח בהלכתו. ככל משפטו וחקתו
כאשר זכינו לסדר אותו. כן נזכה לעשותו
נד שזכנ מעונה. קומם קהל מי מנה. בקרוב נהל
נמעי כנה. פדוים לציון ברנה: בליל טני ותחיל לספור העומר

בא"י אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו על ספירת העומר:
היום יום אחד לעומר יהי רצון וכו'

שריפט מרובע, דייטש-ראביניש און פראנק-ריהל

H. BERTHOLD AG - בערטהאלד אג

העתקה מדויקת מההגדה שכתב וצייר משה ב"ר נתן הכהן בשנת תקע"ו לפ"ק.

גלייך; אונד טהייל אויך דען איצריגן טייטלייטן נייע, דיא עס אויף גלייכרע ווייזע געניסן.)

ברוך גלחבט זייעסט דוא עוויג! אונד גלחט! הערר דר וועלט! דער דוא אונס דורך דייע געבאטע ג גהייליגט האסט, אונד אונס בפהאלן אונד גזייערטע קוין לו עסן.

(הערנאך איסט זאן עטוואס ציטרע קרייטער, דיא זון אין חרוסת איינטווקט נאכדעם זאן ערטש פארדער פאלג נדען זעען גשפראכן האט.)

ברוך גלחבט זייעסט דוא עוויג! אונד גלחט! הערר דער ו וועלט! דער דוא אונס דורך דייע גבאט טע געהייליגט, אונד אונס בפהאלן האסט ביטרע קרייטער לו עסן:

(דער הויזהערר צריכט זאדאן עט וואס פאן דער דריטן זעה דיא צי דאסין נאך גאנץ גצלייך, אינט עט וואס ציטרע קרייטער דאלו, אונד איסט ציידע זאזאונען, אהנע עס איינטווקן אונד אהנע דען זענן דאריבער לו שפרע כן, לוס אנדענקן לוס אנדעקן דעסן וואס הלל גטיין: זאגט פאלגנדס דאציא.

בן טעמפל דעם הייליגטוואס נאך ט טאטאד. ער זאווויקעלטע זאקזייערטן קוין זיט ביטן קרייטן אונד אס ביי דן לואזאן, אונד לו ערשילן, וואס געטריבן טטעהט: זיט זאקזייערטן קוין אונד ב ביטן קרייטן זאל זן עס עסן.) (דיא טייטלייטע גניסן עס אויף גלייכר וו ווייזע, ווארויף נאך גפאללען גגעסען ווירד.)

ווען זאן לו עסן פעלליג אויפגע הערט, זא אינט דער הויזהערר דיא האלצע זעה, דיא ער צייט אונד פאנגע נאך קידוש וועגגלענג האט, איסט דאפאן לו אפיקומן, אונד ט טהיילט אויך דען איצריגן טייטלייטן דאפאן נייע. ווען דאס גשעהען, ט טענקט זאן דען דריטן זעכר איין, אונד שפריכט איצר דענוועלדן דען גוועהנליכן טייטענגן ווי פאלג.)

מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים אֲשֶׁר יִגִּיעַ דָּמָם עַל קִיר מִזְבִּיחַךָ לְרִצּוֹן וְנוֹדָה לְךָ שִׂיר חֲדָשׁ עַל גְּאֲתֵינוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ: בְּאִ"י גְּאֵל יִשְׂרָאֵל. ❖
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן. ❖

זושה לפחות רצו של כוס בהסיצת שוחל:

רחצה נוטל אט ידיו עס כל בני המשחה ומרביעיות מים ומצרך.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם. ❖

מוציא מצה יאחו הוולה הפרוסה שצויהס ומצרך הווליא ועל אכילת מלה, וצוטע מהעלוונה כזית ומהפרוסה ג"כ כזית ואוכלס ציחד ואל יהי זאכילתה יותר מוכדי זאכילת פרס שהיא שיעור ד' צילוס.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם הַמוֹצִיא לָחֶם מִן הָאָרֶץ. ❖

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מִצֵּה. ❖

מרור לוקח כזית שהוא שיעור חלי צילס מרור ומי שנוטל קרייין למרור נוטל כזית ושוחקו טרס יס ומניחו זנולה זון מה שפיק חוזק הורירות שלא זיקהו וטוולו צחרוסת וזונער חחרוסת מעליו ואוכלו צלי הסיצה וטרס יאכל ומצרך ואזונר

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל אֲכִילַת מְרוֹר. ❖

לוקח כזית זון הוולה החחמונה וכורך צה כזית מרור ואוכלס ציחד וטרס יאכל אונר.

בְּלֹא טְבוּל וּבְלֹא בְרָכָה זָכַר לְמִקְדָּשׁ כְּהִלָּל: כֵּן עָשָׂה הַלֵּל בְּזִמְן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיָּם הָיָה כּוֹרֵךְ מִצֵּה וּמְרוֹר וְאוֹכֵל בְּיַחַד לְקִיָּם מֵה שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִצּוֹת וּמְרוֹרִים יֹאכְלֵהוּ. ❖

שריפט פראנק-ריהל, דייטש-ראביניש און רש"י

H. BERTHOLD AG - ה. בערטהאלד אג

לְדוֹד בְּרָכִי נִפְשֵׁי אֶת יִי וְכָל קָרְבֵי אֶת שֵׁם
קָדְשׁוֹ: הָאֵל בְּתַעֲצוּמוֹת עֲזָה: הַגְּדוֹל בְּכָבוֹד
שְׁמֶךָ הַגְּבוֹר לְנִצְחָה וְהַנּוֹרָא בְּנוֹרָאוֹרְתֶיךָ:
הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשְׂא

איסטע דין לחמען געפרין ווערן, חל"ה
מעכטענער גרמער חוזה הייליגער ק
קעניק! חוסי היול חוזה חויף ערדן. ד
די געברעטע עויק! חוזהער גחטט, חוזה
גחטט חוזהר פארענטערן, לחב חוזה
פריי, רוהס חוזה גחטט, חל"ה חוזה ה
הערטשעט, זיך, גרעטע, חל"ה חוזה בע
נעדיחונק, חוזה חבטעט, הייליג, חוזה
רעגירונק, לחב חוזה חונקלדער, פאל טן
חן חוזה חן עויקקייט, גלחטט זיעסט דוח
עויק! חל"ה חוזה קעניק! ערדערט
חן לחבטעט, חל"ה חונקלדער ווידער!
הער דער ווידער דער דוח ווילהל
גפאלן פידעסט חן זידער דעם גחטט,
חל"ה חוזה עויקדורער קעניק!

שוכן

עַד מְרוֹם וְקְדוֹשׁ שְׁמוֹ וְכָתוּב
רָנְנוּ צְדִיקִים בְּיַי לְיִשְׂרָאֵל
נְאֻדָה תְּהִלָּה: בְּפִי יִשְׂרָאֵל
תְּתַהַלֵּל: וּבְדַבְרֵי צְדִיקִים תְּתַבָּרַךְ. וּבְלִשׁוֹן
חֲסִידִים תְּתַרְוַמֵּם. וּבְקָרֵב קְדוֹשִׁים
תְּתַקְדֵּשׁ

עם וואר חן דער זיטע דער נאכט.
אז טחן חל"ה טהחטעסט דוח ווילונג
דער טהחטן דעם נחטט.
זיט חבטעט דער ערטטע ווילונג 1 דער
נחטט. דען ווילונג גחטטעטקענער 2
זיסט דוח זיך, חיהן, דער זין הענער חן
הויסן טהיילטע חן דער נחטט
עם וואר חן דער זיטע דער נחטט.

וּבְמִקְהֵלוֹת רַבּוֹת עִמָּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה
יִתְפָּאֵר שְׁמֶךָ מִלְּפָנָיו בְּכָל דּוֹר שְׁפָן
חֹבֶת כָּל הַיְצוּרִים לְפָנֶיךָ יִי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי
אֲבוֹתֵינוּ. לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשַׁבַּח לְפָאֵר
לְרוֹמֵם לְהַדַּר לְבָרֵךְ לְעֵלָה וּלְקַלֵּם עַל כָּל
דְּבָרֵי שִׁירוֹת וְתַשְׁבְּחוֹת דָּוִד בֶּן יִשִׁי עַבְדְּךָ
מְשִׁיחֶךָ: יִשְׁתַּבַּח שְׁמֶךָ לְעַד מִלְּפָנֵי הָאֵל הַמֶּלֶךְ
הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ בְּשָׁמַיִם וּבָאָרֶץ: כִּי לָךְ נָאָה
יִי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ שִׁיר וְשַׁבְּחָה הַלֵּל
וְזַמְרָה עוֹז וּמְמַשְׁלָה נְצַח גְּדוּלָה וְגְבוּרָה
תְּהִלָּה וְתַפְאֵרֶת קְדוּשָׁה וּמְלָכוּת בְּרָכוֹרֶת
וְהוֹדָאוֹת מֵעַתָּה וְעַד עוֹלָם. בָּרוּךְ אַתָּה יִי

דוח דרחעסט דעם קעניקע לו גר 4
זיט טחט חוסי טרויסן ביח נחטט, טרעק
טעסט דען חרמיטן 5 חב חן דער חיי
החונק פאר דער חייגפאלונגען נחטט,
זיט געטויך ווען קענעטעטע ירחל חוזה
קחם חיהם ביח דעם נחטט
עם וואר ...
דיח ערטטעט דר פהרוסיס לערטעטע
טערטסט דוח חוסי זיטרנחטט. דחם ח
חיהרע קרעטעט זיח ניכט פארן חלם
זיח חויפטטודן דעם נחטט. דוח טרא
טעסט דען קהגן זוט דעם פירטטן לו
חרוטה יתר זיט דער טטערנען דער
נחטט.
עם וואר ...
גחטטלונג חיהר חוב דער לעטערער ח
חן זיינעט חן טחן חויף: דוח פערמיטל
טעסט זיינע ווילונג טטערקטעסט חן
זיינע חחטטט חן חיינער נחטט. דער
געטלע בל טטילטע ידער זיט זיינעט
פוסקטעלונג ביח פיסטערער נחטט
עם וואר ...
דער חויס הייליגן געטטן זיך בעלעטע
ווארדע ערטלחן דיחעלבע נחטט

1 חחן טהיילע זחטט יעדע נחטט חן דרייח וואכען, וואפאלן דיח ערטטע זיך חוס וויטערנחטט זיך ענדינטע 2 גר לרק הייסט חן עזרעחיסן חיינ
זחלכער, דער חויס ליבע לור ווארההייט דען גלויבן חן חיינעטן חיינליבן גחטט חנינוט, חונד חיינ זחלכר וואר חונזר חורפחטער חזרחס חללרדינגס. ער
וואר וויא זיין גחללעס פטעטלליכעס חויי, חונד וויא חללע פעלקר דיזר לייט, חן חזנעטערייח ערלחגן; פערווארף דין חונפערניפונגין גחטטסדינסט

שריפט פראנקרייהל, דייטש-ראביניש און רש"י

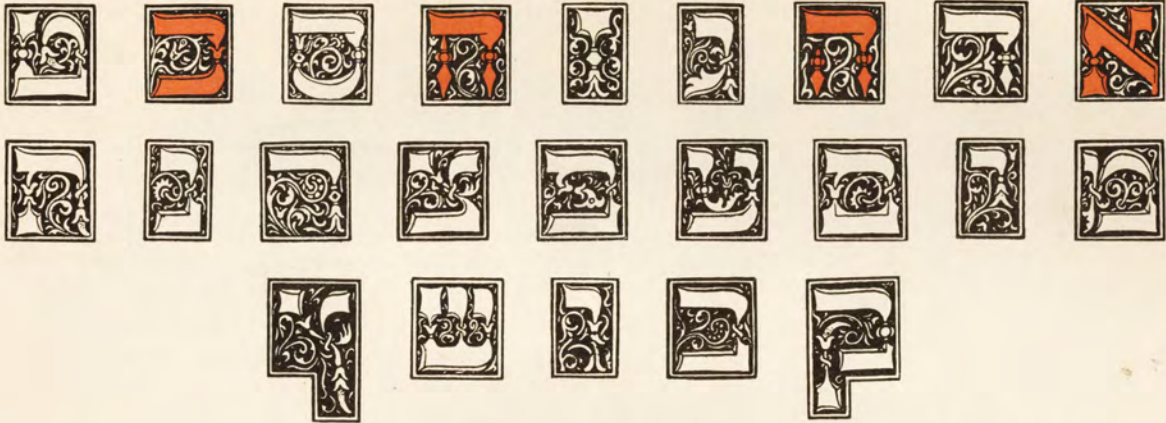

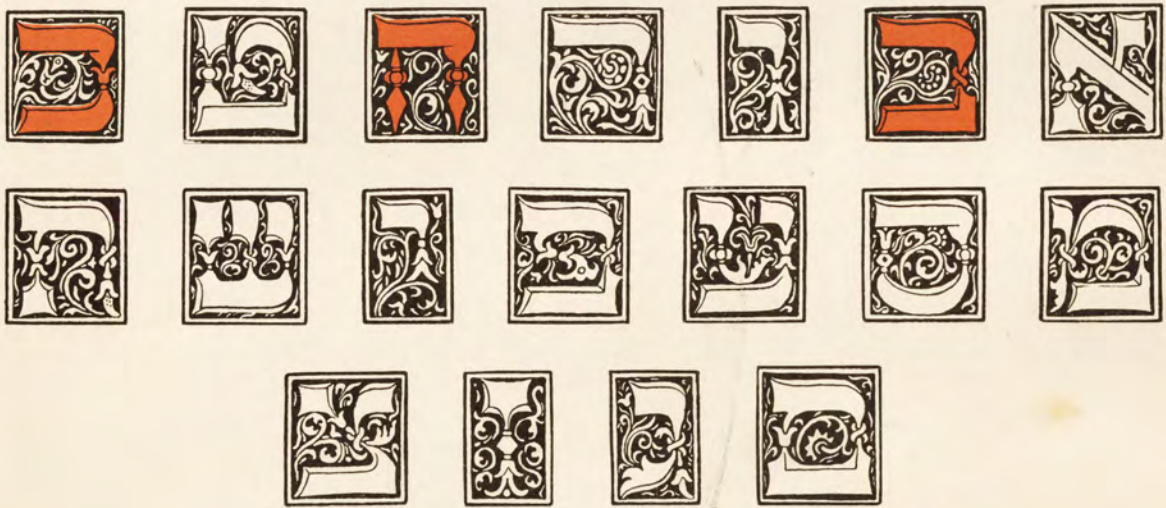

איניציאלן סעריע

83831 פונקט נומער 36

83832 פונקט נומער 48

83833 פונקט נומער 60

איניציאלן סעריע

83834 פונקט נומער 36

83835 פונקט נומער 48

83836 פונקט נומער 60

איניציאלן סעריע

48 פונקט נומער 83837

60 פונקט נומער 83838

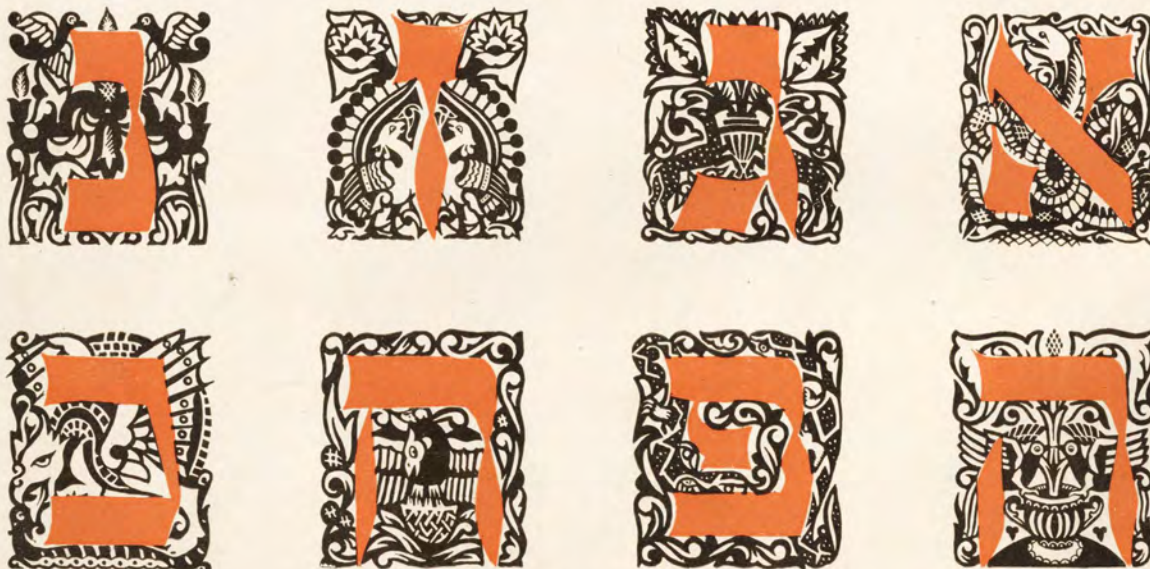

72 פונקט נומער 83839

קענען אויך איינפארביק געליפערט ווערן

84 פונקט נומער 83840

קענען אויך איינפארביק געליפערט ווערן

איניציאלן סעריע

96 פונקט נומער 83841

באַראָק-איניציאלן סעריע

48 פונקט נומער 83842

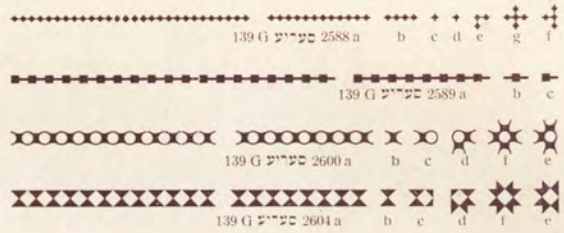
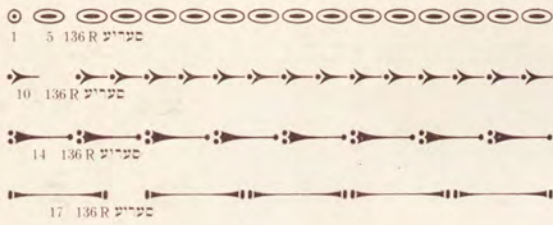

60 פונקט נומער 83843

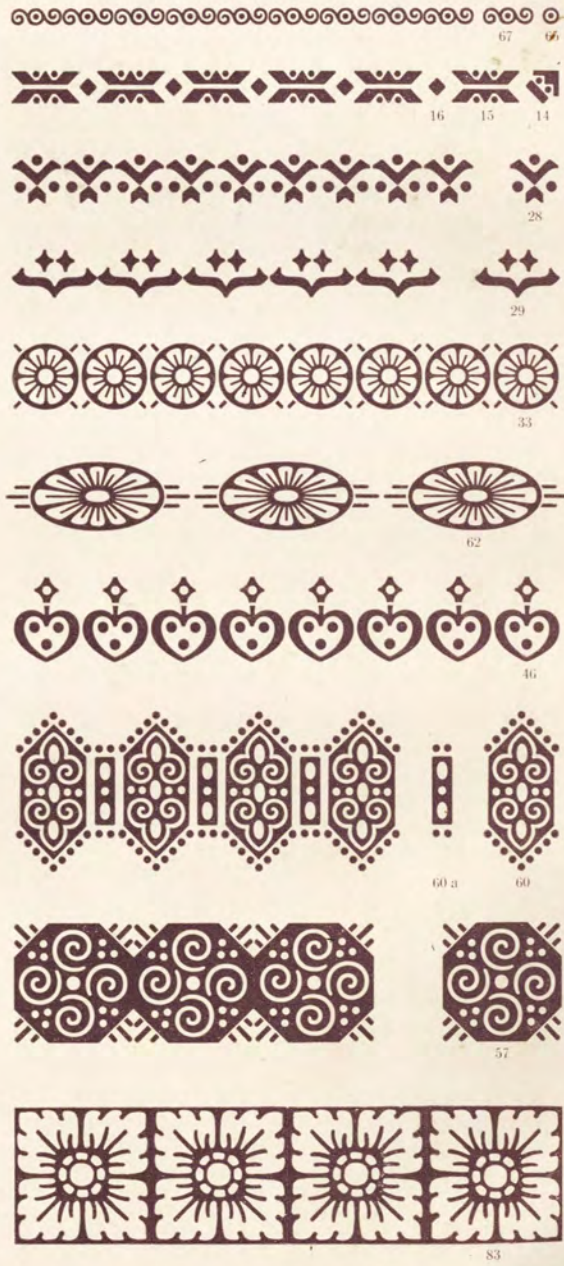
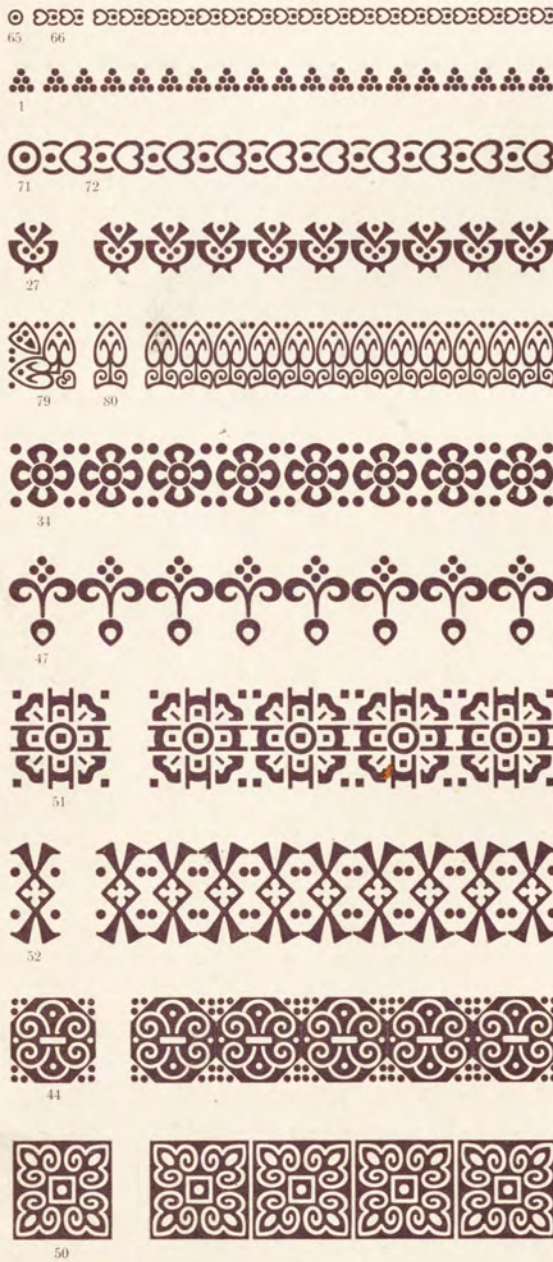

רייען-איינפאסונג

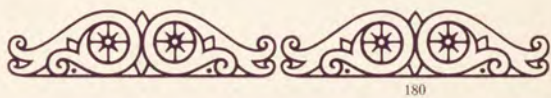
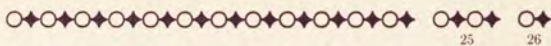
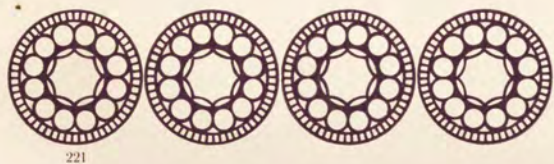
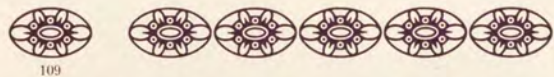
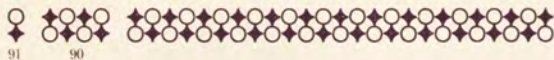
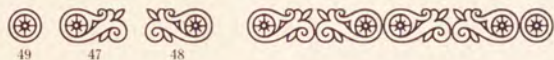
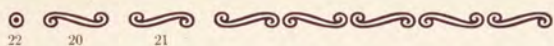
אויסצוג פון ציראט-סעריע 127 R

אויספירליכע פראבן-בלעטער ווערן אויף וונש צוגעשיקט.

אויסצוג פון אקסידענץ-שמוק סעריע 138R

אויספירליכע פראבן-בלעטער ווערן אויף וווש צוגעשיקט.

אויסצוג פון אקסידענץ-שמוק סעריע 138R

249

3805

3802

3952

3801

3810

254

270

248

3956

264

263

262

3934

3957

266

קענען אויך דרייטארביק און Nr. 3934 אויך צווייטארביק געליסערט ווערן

רעמסס-ארנאמענטן סעריע 170

ביי באשטעלונגען Nr. 170 א אנגעבען

אינפארב. 13712.
צווייפארב. 13712 a.

אינפארב. 13708.
צווייפארב. 13708 a.

אינפ. 13637. צווייפ. 13637 a.

13696

13700

13713

13694

צווייפארב. 13710 a.
אינפארב. 13710.

צווייפארב. 13734 a.
אינפארב. 13734.

צווייפארב. 13698 a.
אינפארב. 13698.

אינפארב. 13695.
צווייפארב. 13695 a.

אינפארב. 13709.
צווייפארב. 13709 a.

אינפארב. 13718.
צווייפארב. 13718 a.

13699

אינפארב. 13706.
צווייפארב. 13706 a.

אינפארב. 13707.
צווייפארב. 13707 a.

אינפארב. 13717.
צווייפארב. 13717 a.

אינפארב. 13731.
צווייפארב. 13731 a.

אינפארב. 13714.
צווייפארב. 13714 a.

צווייפארב. 13721 a.
אינפארב. 13721.

צווייפארב. 13720 a.
אינפארב. 13720.

13736

13701

13704

צווייפארב. 13705 a.
אינפארב. 13705.

13703

13702

13737

אויספירליכע פראבן-בלעטער ווערן אויך ווננש צוגעשיקט.

רעמסס-ארנאמענטן סעריע 170

ביי באשטעלונגען Nr. 170K אנגעבן

צווייפארב. 13727a.
איינפארב. 13727.

איינפארב. 13722.
צווייפארב. 13722a.

צווייפארב. 13728a.
איינפארב. 13728.

13723

13724

איינפארב. 13725.
צווייפארב. 13725a.

צווייפארב. 13739a.
איינפארב. 13739.

איינפארב. 13726.
צווייפארב. 13726a.

13715

13716

איינפארב. 13711.
צווייפארב. 13711a.

איינפארב. 13735.
צווייפארב. 13735a.

צווייפארב. 13719a.
איינפארב. 13719.

13732

13729

איינפארב. 13738.
צווייפארב. 13738a.

13730

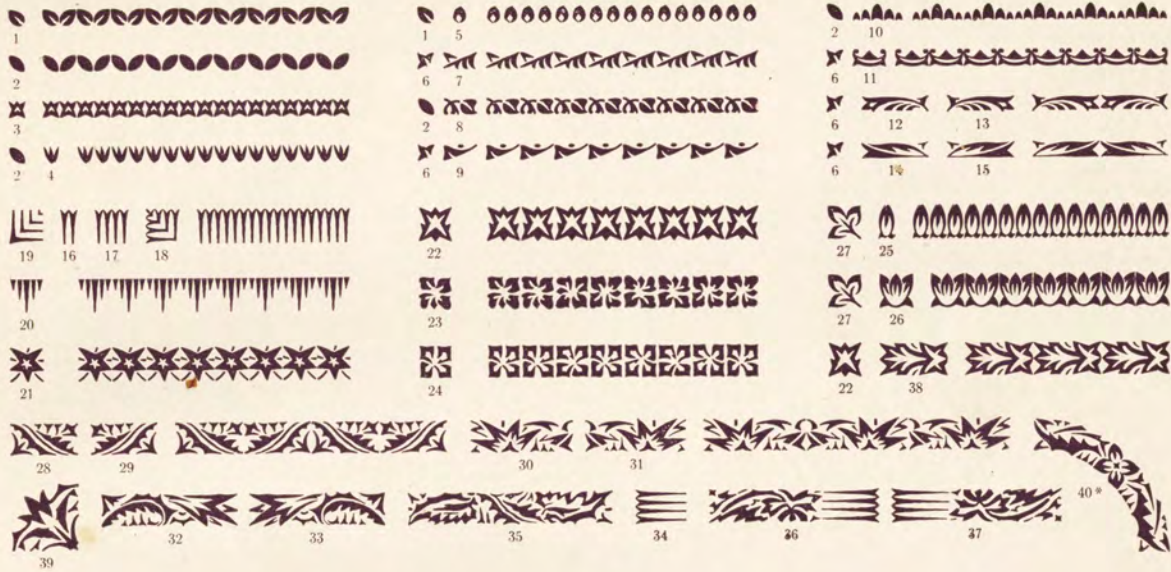

13733

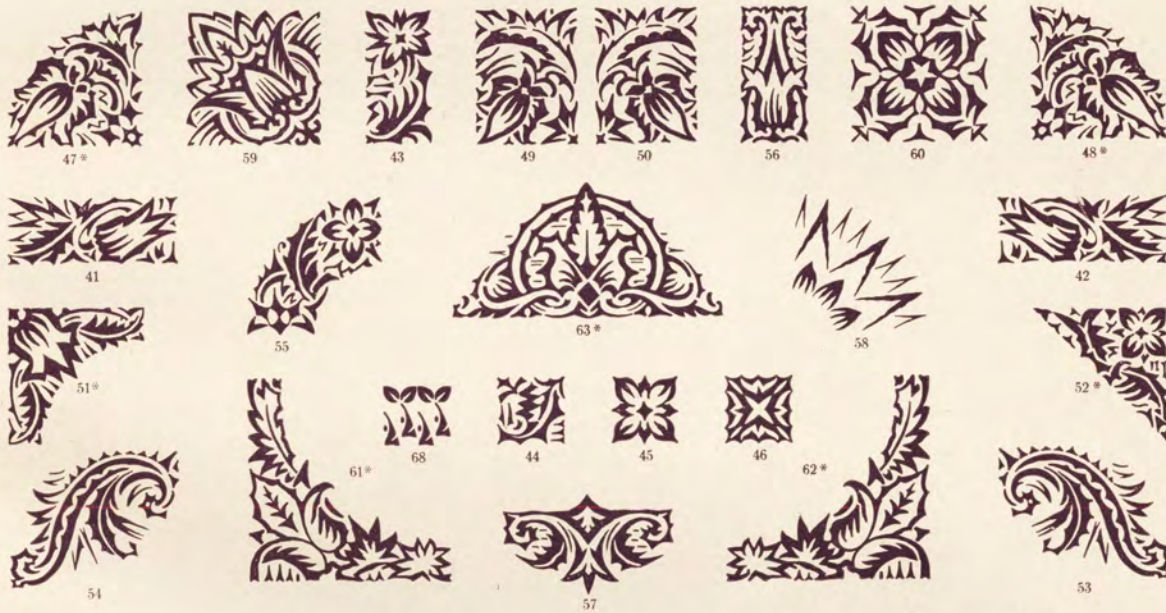

לעאנא-שמוק סעריע 682B

טייל 1

טייל 2

טייל 3

די מיט א באצייכעטע פיגורן זאנען אויסגעקלינקט

פארצייכעניש פון אונזער רייכער בערטהאלד מעסינג-פראבע

טאבעלן און איינפאסונג-ליניען

נומער	פונקט	נומער	פונקט
4085	4	1	1005
4086	4	1	1011
4049	4	1	1042
158	6	1	1043 a
6093	6	1	1054
8100 b	8	1	1045
165	10	2	2011
10108 b	10	2	2026
12116	12	2	2034
6050	6	2	2035
8051	8	2	2042
10052	10	2	2044
12053	12	2	2044 a
18330	18	2	2045
24331	24	2	2046
		2	2047
		2	2056
		2	2057
		2	2080
		3	3011
		3	3042
		3	3045
		3	3047
		3	3048
		3	3082
		3	3068
		3	3309
		6	195

שפאלטן-ליניען, 4-12 פונקט

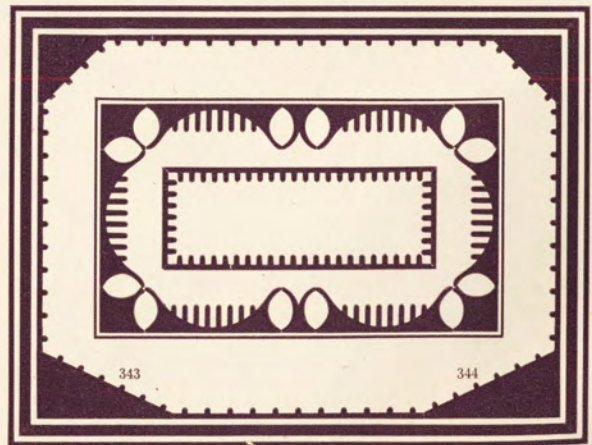
פאסעט-רעגלעטן, 8-24 פונקט

פאסעט-שפאלטן-ליניען, 8-12 פונקט

רעקלאמע-ליניען. בארדירען און עקן

נומער	פונקט
108	4
109	6
110 a	12
111 a	16
365	
363	
334	
380	
382	

אינטערעסענטן באקומען אויף פארלאנג צוגעשיקט אונזערע רייכע מעסינג-פראבע

טאָן-ליניען פון סעריע 3

נומער	פונקט
192 B	3
195 B	6
197 B	8
221 B	8
200 B	12
233 B	12
203 B	18
262 B	24

טאָן-ליניען פון סעריע 1

פונקט	נומער
3	152 B
6	155 B
12	160 B
18	163 B

טאָן-ליניען פון סעריע 2

פונקט	נומער
2	171 B
6	175 B
12	180 B
16	182 B
24	186 B

ווערט-ליניען פאר וועקסעל, קוויטונגען א. א. וו.

172 G	פונקט 20	נומער 172 G
834 G	פונקט 20	נומער 834 G
327 D	פונקט 24	נומער 327 D
256 D	פונקט 20	נומער 256 D

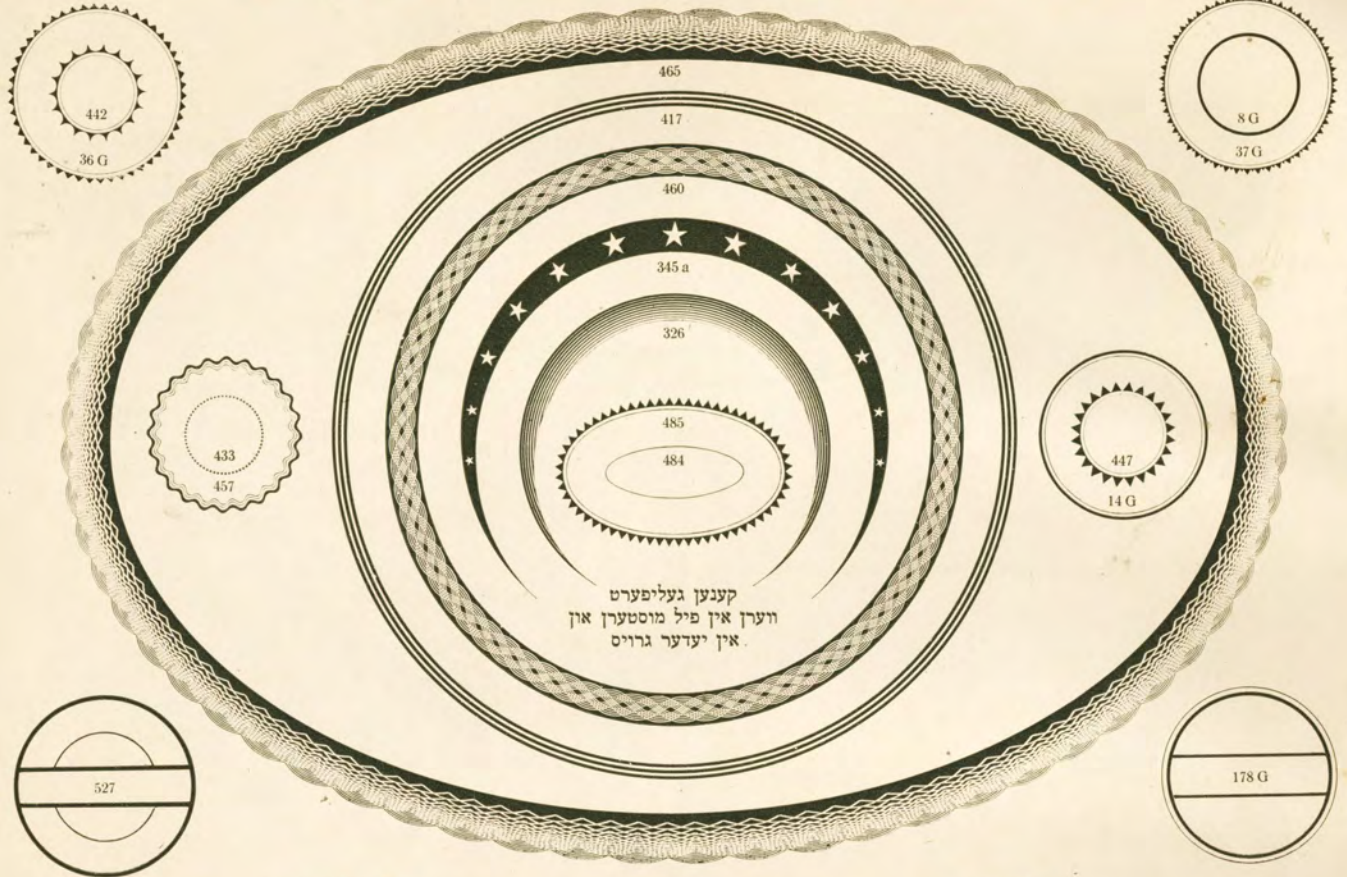
ליניען פאר ווערטפאפירן

נומער	פונקט	נומער
19 C	6	44 E
380 G	6	91 E
8 C	12	240 D
253	12	218 D
256 D	20	252 D
122 D	24	
660 G	16	
142 D	20	

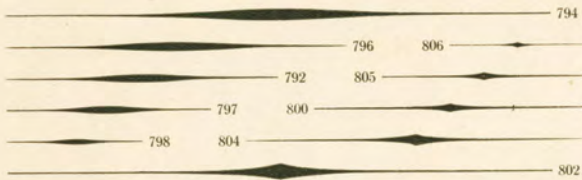
אינטערעסענטן באקומען אויף פארלאנג צוגעשיקט אונזערע רייכע מעסינג-פראבע

קרייזען און פארלויפענדע קרייזען, אוואלן און מעסינג-ראנדען פאר קאוטשוק-שטעמפעלן

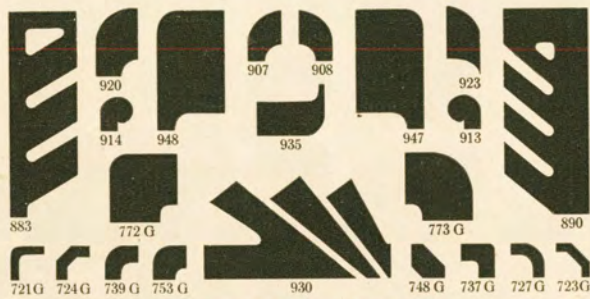
שלוס-ליניען

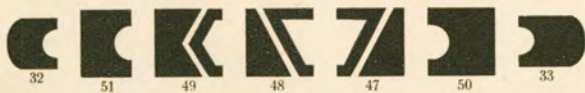
קלאמערן

עלעמענט-ליניען און אינוועראט-עקן

מאטעריאל פאר שילד-פארמען

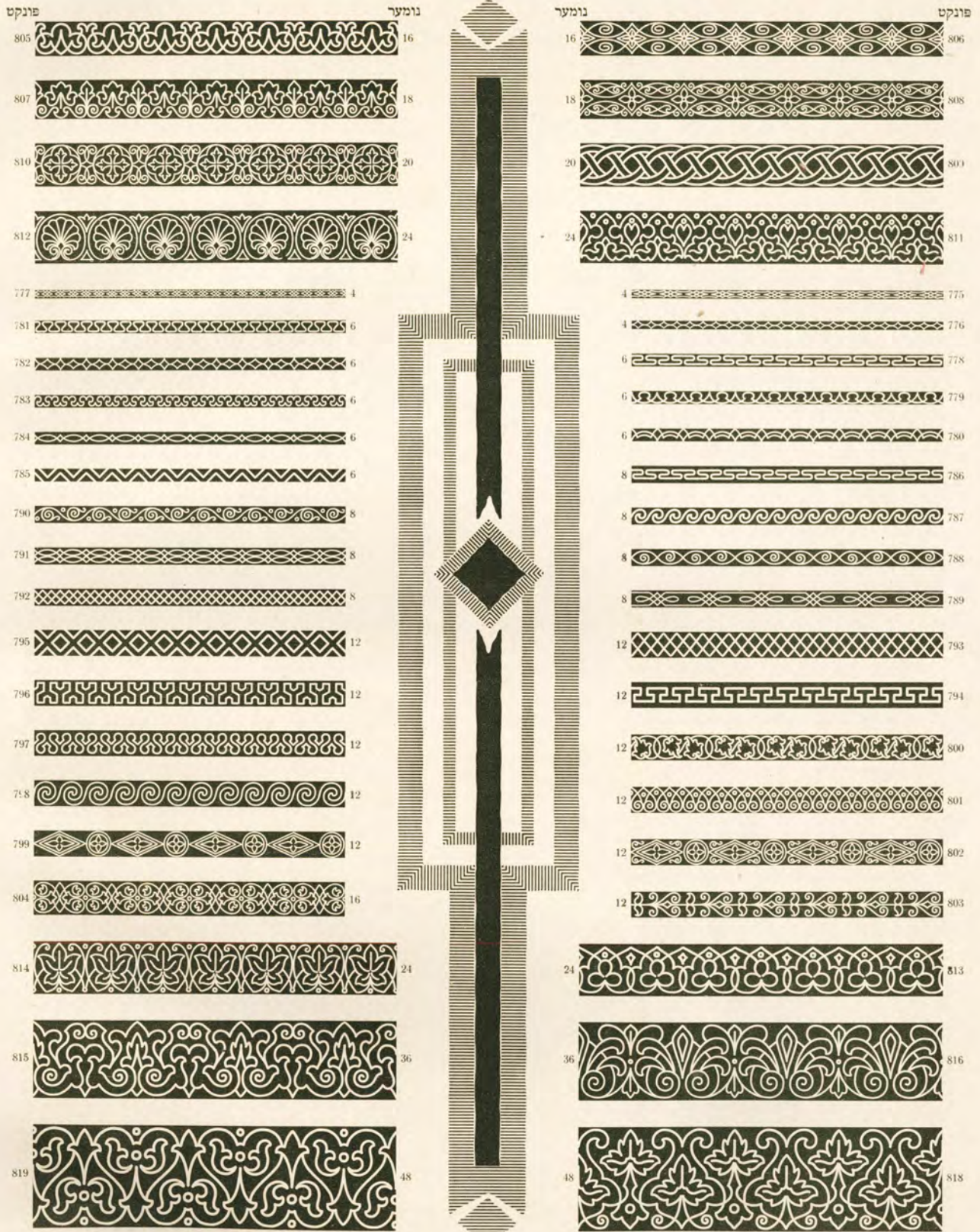
קלאסישע ביכער

אינטערעסענטן באקומען אויף פארלאנג צוגעשיקט אונזער רייכע מעסינג-פראבע

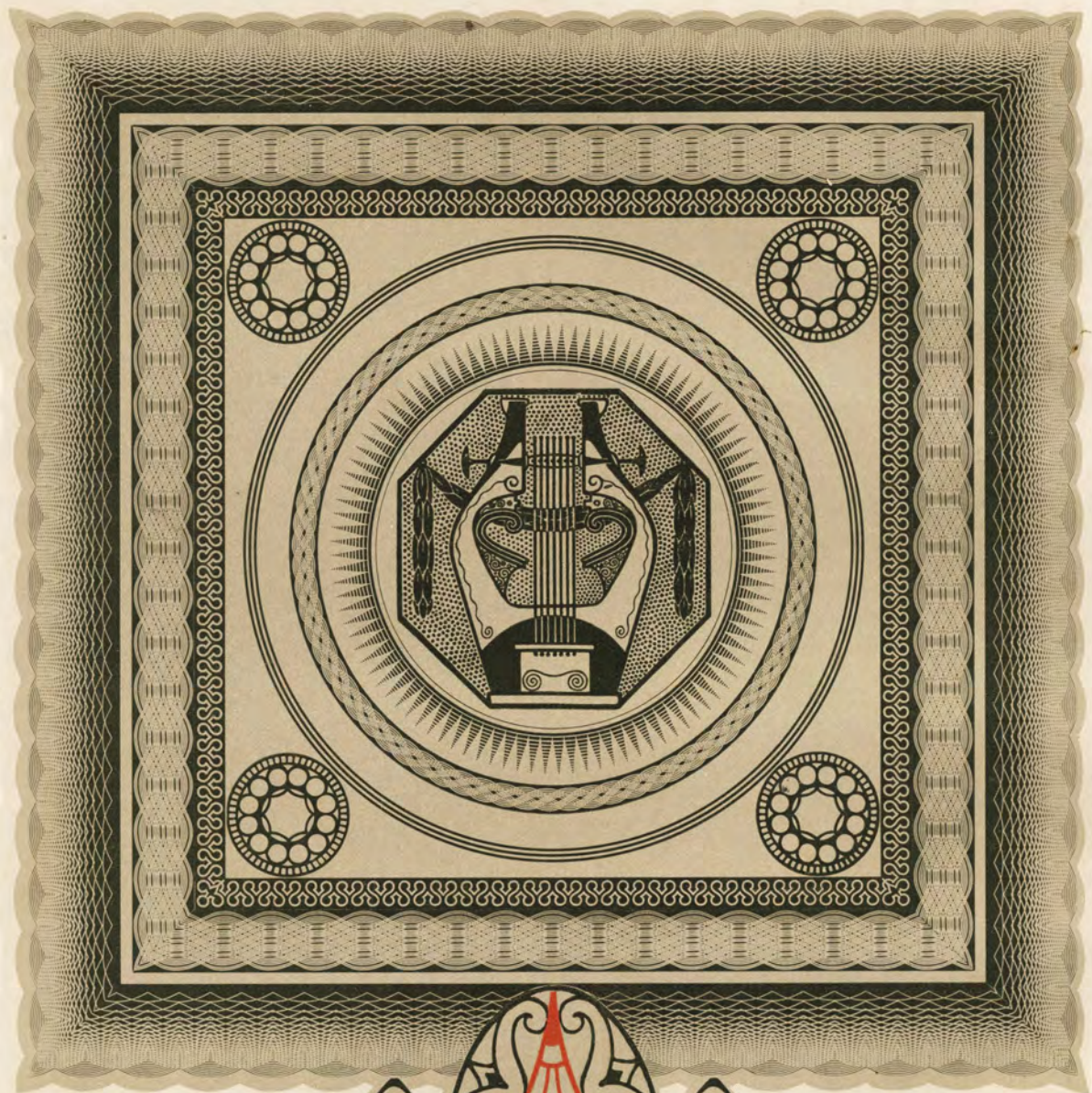

מעסינג איינפאסונג-ליניען, טוש-ליניען און גרוי טוש-ליניען

אינטערעסענטן באקומען אויף פארלאנג צוגעשיקט אונזער רייכע מעסינג-פראבע

ביטע צו באַכטן!

דיזער קאטאלאג ענטהאלט נור אַ קליינעם אויסצוג פון אונזערע רייכע מעסינג־פאבריקאטן.
אינטערעסענטן, פארלאנגט אונזער מעסינג־הויפטפראבע.

ביטע צו באַכטן!

די ארנאמענטן און וויגנעטן וועלכע זיינען אָפּגעדרוקט געווארן אין דיזען קאטלאג, בילדן נור אַ קליינעם טייל פון אונזער אומפאנגרייכער פראבע. אינטערעסענטן, פארלאנגט אונזער ספעציאל-פראבע.

Die Drucklegung dieses Katalogs erfolgte in unserer Hausdruckerei

H. BERTHOLD

SCHRIFTGIESSEREIEN
UND MESSINGLINIEN-FABRIKEN
AKTIEN-GESELLSCHAFT

BERLIN SW 61
LEIPZIG, STUTTGART, WIEN UND RIGA

Die hebraeische Sprache

Diese Sprache ist vor andern wohl einfältig, aber majestätisch und herrlich, schlicht und wenig von Worten, aber da viel hinter ist, also daß es ihr keine nachtun kann; sie ist die allerbeste und in Worten reichste Sprache, und rein, bettelt nicht, hat ihre eigene Farbe. Ohne sie kann man die Heilige Schrift nimmermehr recht verstehen, denn das Neue Testament, ob's wohl griechisch geschrieben ist, doch ist es voll Ebraismen und ebräischer Art zu reden. Darum haben sie recht gesagt: Die Ebräer trinken aus der Brunnenquelle, die Griechen aber aus den Wässerlein, die aus der Quelle fließen.

Martin Luther.